STRIP SCHRIFT

jaargang 22 nummer 6

's werelds oudste stripinformatieblad

verschijnt 10 x per jaar

JOHAN DE MOOR OVER DE ERFENIS VAN HERGÉ

ANGOULÊME '89

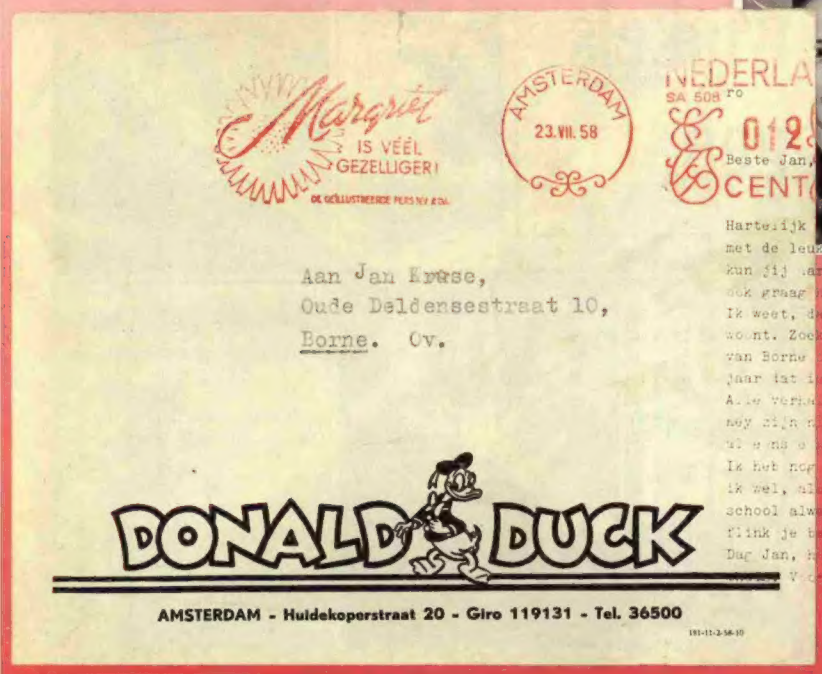

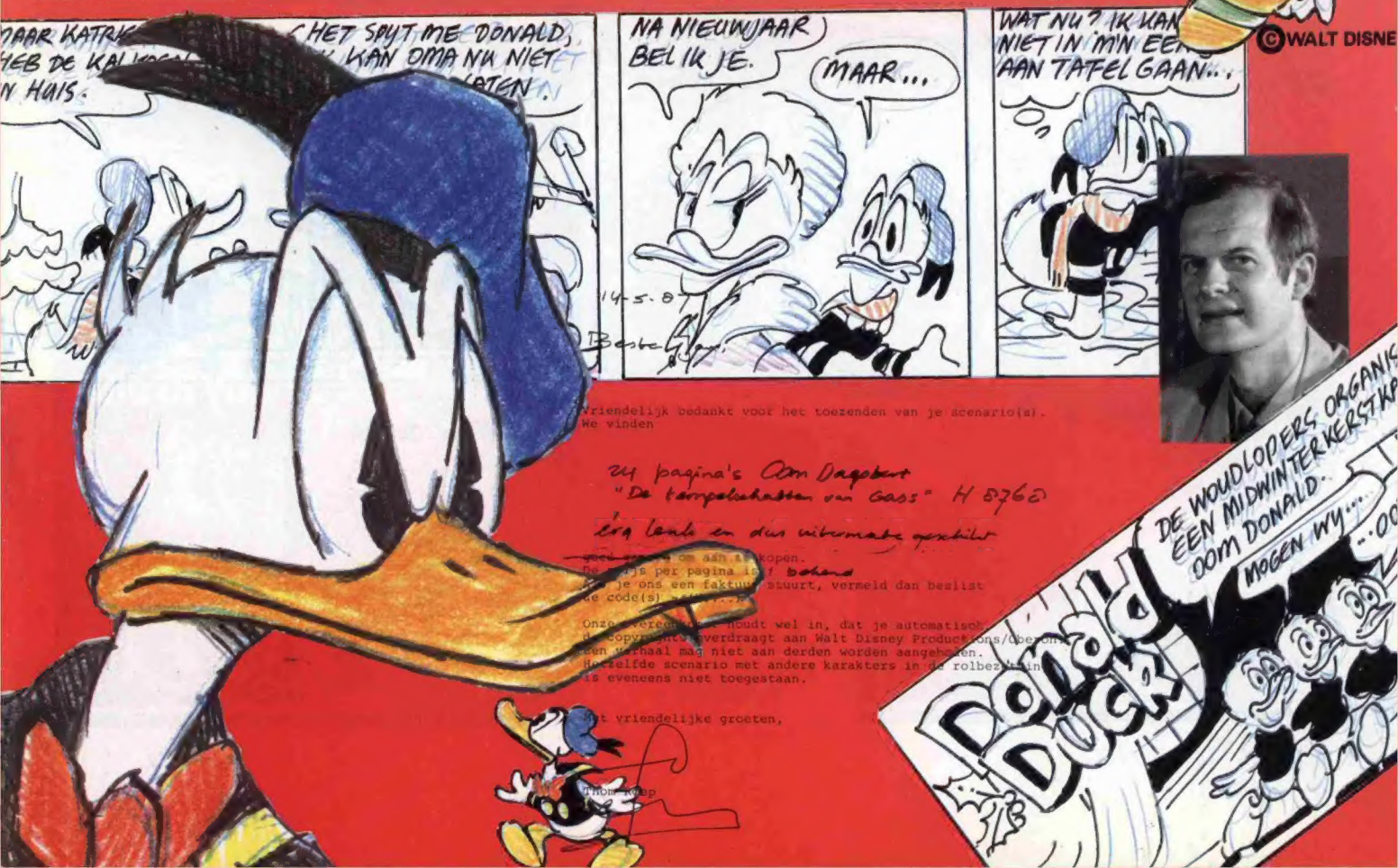
EEN DUBBETJE WORDT NOOIT EEN KWARTJE. NEEF ONTHOUD DAT!!!
© WALT DISNE
NA NIEUWJAAR BEL IK JE.
MAAR...
WAT NU? IK KAN NIET IN MIN EEN AAN TAFEL GAAN...
DE WOUDLOPERS ORGANIS EEN MIDWINTERKERSTKA OOM DONALD
MOGEN WY...
Donald Duck

Betapress zorgt er voor dat uw strips in de winkels liggen.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 22 februari 1989 nummer 6
Verschijnt 10 maal per jaar

Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Redactie:
Hans Duncker, Arco van Os, Hans Pols

Medewerkenden:
Pam de Beer, Ben Bits, Ruud Booms, Har Brok, Peter Dekker, Baldi Dekker jr., Har van Fulpen, Jan Kruse, Nelleke Lindhout, Michel Nadorp, Rich Thomassen, Noël Ummels, Rudy Vrooman, André Wijntjes.

Redactie-adres:
Stripschrift, Postbus 9808, 1006 AM Amsterdam. Telefoon 020 - 15 80 67

Uitgever:
Het Stripschap, Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam. Telefoon 020 - 85 22 29

Abonnementen:
f 52,50 lidabonnee,
f 55,00 donateur-abonnee.
Postbank 20 99 48
of ABN-bank 54 89 74 330
ten name van Het Stripschap, Amsterdam

Reprorecht:
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Advertenties:
Voor de opgave van advertenties en de tarieven kontakt opnemen met de redactie van Stripschrift.

Druk:
DRUKpartners, Amsterdam

Omslag:
Jan Kruse

REDACTIONEEL

Even leek het er op dat grootschalige stripevenementen verleden tijd zouden zijn. Langzamerhand trad er een verzadiging op bij stripliefhebbers, die niet meer wisten waar zij naar toe zouden moeten gaan en het idee kregen, dat het overal hetzelfde zou zijn. Daarnaast werd er in de stripwereld zoveel georganiseerd dat men elkaar behoorlijk dwars lag en de uitgevers en winkeliers ook niet overal meer zouden komen. Maar er zit een kentering in de zaak. De strip-3-daagse heeft een constant aantal bezoekers. In België trekken de plaatselijke evenementen als Kortrijk, Durbuy, vele duizenden mensen. Parijs is een grote verzamelaarsbeurs. Hoe Grenoble gaat worden leest u in een volgende Stripschrift. Maar het grootste evenement is tot nu toe toch Angoulême. Deze stripstad bij uitstek heeft zich dit jaar van zijn allerbeste kant laten zien, en gaat zelfs een stripmuseum oprichten. Meer hierover vindt u in dit nummer.

In Angoulême speelde de Foundation Hergé een grote rol. In ieder geval bij de nieuwe prijzen die in Angoulême uitgereikt zijn die nu L'Alph Art genoemd worden en een prachtige tentoonstelling van Hergé met zeer veel originelen. Het zou een mooie zaak zijn als deze tentoonstelling ooit eens naar Nederland komt. De Foundation Hergé was voor ons in Nederland altijd een onbekende organisatie die de nalatenschap van Hergé beheert. Hoe dit alles tot stand is gekomen, wordt in dit nummer door Johan de Moor aan Har Brok uitgelegd.

Maar laten we door al die drukte het maken van een stripverhaal niet vergeten. Daarom in dit nummer een tweede artikel over het schrijven van een Donald Duck-scenario. Jan Kruse vertelt ons hoe hij een scenario maakt.

NIEUW POSTBUSNUMMER STRIPSCHRIFT
Redactie Stripschrift
Postbus 9808 1006 AM Amsterdam

INHOUD

ARTIKELEN

4
Er wordt veel geschrapt en toegevoegd
Jan Kruse

14
Le Salon International de la Bande Dessinée Angouléme
Har van Fulpen

INTERVIEWS

10
Johan de Moor: Het einde van de Studios Hergé
Har Brok en Jac Drewes

STRIPSCHRIFT ARCHIEF

17
Dakhaas en Bollewang
Martin Lodewijk, Wilbert Plijnaar en Bart van Erkel

RUBRIEKEN

9
Column Ben Bits
16
Brieven
24
Boeken
29
Actualiteiten
33
Nieuws uit Amerika
Michel Nadorp

ER WORDT VEEL GESCHRAPT EN TOEGEVOEGD

Sinds 1983 schrijft Jan Kruse elke maand een Duck-**verhaal.**

Daarnaast heeft hij zo'n vijftig Gijs Gans-**pagina's en incidenteel een** Willie Wortel-**verhaal gemaakt.**

Naast Duck tekent en schrijft hij zijn eigen strip De Uitbaters **in Misset Horeca en werkt als free-lance grafisch ontwerper.**

Maar er is natuurlijk maar één Oom Donald en over de scenario's voor zijn verhalen gaat dit artikel.

Waarom Donald Duck-verhalen favoriet zijn, is snel te beantwoorden: omdat het ontzettend leuk is om ze te maken. Bovendien is er voldoende afname van mijn werk door de redactie van het weekblad Donald Duck die het door begaafde tekenaars als **Mark de Jonge, Ben Verhagen** en **Mau Heymans** uit laat werken en dat stimuleert natuurlijk om door te gaan. De vraag waarom het dan zo leuk is en hoe je een Duck-verhaal maakt is veel minder eenvoudig te beantwoorden. Laat ik maar bij het begin beginnen.

DE KENNISMAKING MET EEN VROLIJK WEEKBLAD

In de herfst van 1952 werd het allereerste nummer van Donald Duck in heel Nederland huis aan huis, gratis bezorgd. Zo ook bij ons. Het meermalen herlezen Brandweer-verhaal en alle daaropvolgende Barks-verhalen hebben op mij een onuitwisbare indruk achtergelaten. Als 40ers nu over de beginjaren van de Nederlandse Donald Duck praten komt het gesprek altijd op de verhalen van **Carl Barks** en dat is geen toeval. Hij is een prima striptekenaar en daarbij ook nog een uitstekend verteller. Zijn verhalen zijn voor mij een bron van inspiratie en wat voor mij geldt, geldt ook voor de tekenaars. Door de Barks-verhalen zit het wezen van de Duck-figuren als het ware in je. Het zijn geen karakters die je je van buitenaf eigen moet maken. Donald, de neefjes, Katrien en Gijs bestonden weliswaar ook al toen Barks aan z'n Duck-strips begon en Oom Dagobert wist al ten tijde van Dickens hoe je van een stuiver een gulden moest maken, maar Barks heeft de figuren behoorlijk gereconstureerd en ze in een eigen wereld geplaatst die voordien niet als zodanig bestond. Betekent dat nu dat het werken met bestaand materiaal een voordeel is? Vaak wel. Maar het kan iemand ook het gevoel geven dat alles al gedaan is en dus evengoed blokkerend als stimulerend werken. Voor alles moet je zelf veel in de strip zien en, wat ik aan het begin al zei, aan het maken erg veel plezier beleven. Dat is voor mij ook de enige manier om het serieus te doen. Ik denk dat hiermee de vraag die vaak aan makers van Duck-strips gesteld wordt: 'Is het nou niet leuker om een eigen personage te creëren?' beantwoord is.

a n e e n d u c k - v e r h a a l

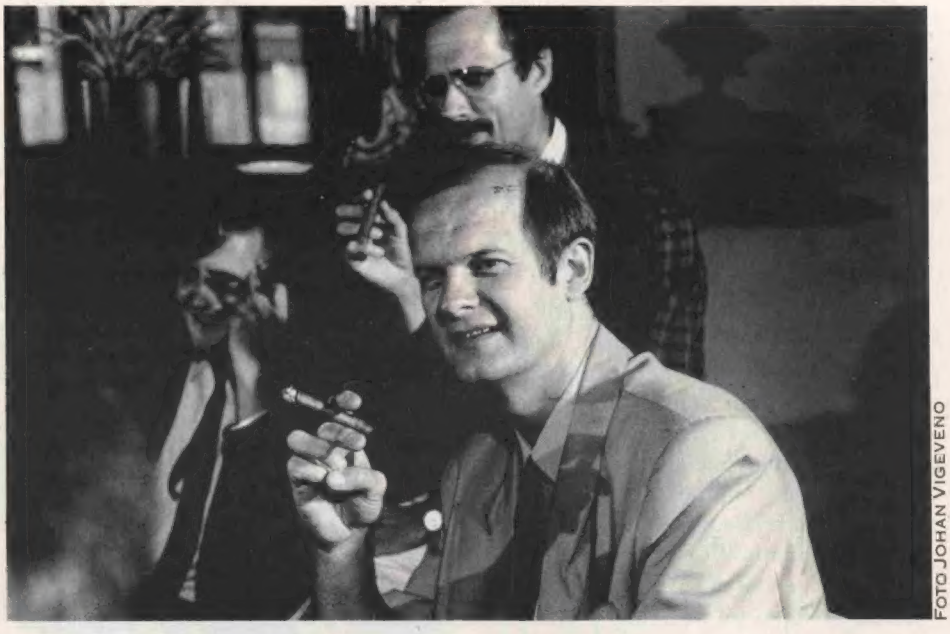

FOTO JOHAN VIGEVENO

Barks maakte van Donald Duck zijn Donald Duck en voor **Al Taliaferro** geldt hetzelfde. Het gaat er niet om of je met een al dan niet bestaande figuur werkt, maar het gaat er om wat je er mee doet.

WAT IS ER NODIG VOOR EEN DUCK-VERHAAL

Er zijn veel elementen die samenspelen in een scenario en het gaat er om die allemaal tot één goed geheel te vormen. Laat ik de diverse zaken maar eens even de revue laten passeren. Allereerst zijn daar natuurlijk de Duck-figuren. Zonder hen geen Duckverhaal. Voorop Donald, die vaak net te hoog grijpt en zo z'n eigen nederlaag bewerkstelligt. Of Donald de opvoeder, Donald de driftige buurman, Donald de avonturier enzovoort. Je kunt met hem nogal wat kanten op. Dan Katrien, die soms voor Donald en soms voor Guus kiest, maar altijd voor zichzelf. Oom Dagobert kan mij niet gierig en egoïstisch genoeg zijn en Guus moet een onuitstaanbare geluksvogel blijven die af en toe ook pech heeft. Dat moet. De karakters in de goede Duck-verhalen zijn weliswaar helder, maar zeker niet zwart-wit. Lang niet altijd staan goed en kwaad tegenover elkaar. Soms lijkt Dagobert meer op een concurrent van de zware jongens dan op hun tegenpool en vaak staat slim tegenover slimmer, arrogantie tegenover domheid en onwetendheid tegenover argwaan. Drama is immers conflict en dramatisch zijn de Duck-verhalen maar al te vaak. Ik wil nog een aantal zaken noemen die zeer belangrijk zijn bij het maken van een goed verhaal: spanning, humor, consequente logica (ook al is de situatie nog zo absurd), aandacht voor de bijfiguren, paginaopbouw, lijnvoering, het inkleuren (kan een groot deel van de sfeer bepalen) en last but not least: het taalgebruik.

TONEELASPECTEN

Van kindsbeen af heb ik niet alleen getekend, maar me ook met toneel en cabaret bezig gehouden. Teksten geschreven, liedjes gemaakt, gespeeld en regie gedaan en dat heeft me bij het schrijven van de Duck-verhalen wel geholpen, want of je nou Donald, Dagobert, Guus, Katrien of de neefjes neemt, ze hebben allemaal eigenschappen die je bij de klassieke toneelfiguren terug vindt: de dwaas, de vrek, de rivaal, de vrouw die de mannen het hoofd op hol brengt en het koor.
Dat laatste was in het Griekse drama de schakel tussen publiek en spelers, in de Duck-verhalen wordt die rol gespeeld door Kwik, Kwak en Kwek, die maar al te vaak de vragen stellen die ook bij het publiek leven. Daarnaast halen ze natuurlijk Donald vaak uit de moeilijkheden of worden zijn rivalen wanneer er weer een fotowedstrijd is of er op een ander terrein prestaties geleverd moeten worden. Ook buurman Bolderbarst is zo'n rivaal, maar waar de neefjes putten uit slimheid en Guus vertrouwt op zijn geluk, moet deze man het toch hoofdzakelijk van een flinke portie geweld hebben.

HET ONTSTAAN VAN HET VERHAAL

Meestal heb ik aan een herinnering, een kop in de krant of een fragment uit een tv-programma voldoende om een goed aanknopingspunt te vinden voor een verhaal. Voor het kerstverhaal *De wraak van Anneke Tanneke* (december 1988) was dat een waar gebeurde brand in een kaarsenfabriek in de jaren zestig en de vondst van een vliegtuigwrak in een moeras inspireerde mij tot het schrijven van een verhaal over de geest van een Schotse Duckvoorouder die nog steeds in de omgeving van zijn kasteel ronddoolt. Als ik eenmaal de kern van het verhaal heb, klontert zich de rest daar vrij snel omheen. Daarbij houd ik natuurlijk rekening met al die zaken die ik al genoemd heb, zoals spanning, humor, taalgebruik enzovoort. Ik probeer dan altijd zoveel mogelijk om een conflict, voortkomend uit iemands karakter, oorzaak van het ontstaan van het verhaal te laten zijn. Dat geeft de strip een extra dimensie die in mijn ogen zeer belangrijk is, want dat voorkomt dat het verhaal verwordt tot een verzinsel dat uit nergens vandaan komende toevalligheden aan elkaar hangt met de Ducks als tot leukdoenerige eendjes gereduceerde pionnen. Laat ik een en ander met een voorbeeld duidelijk maken. Een overval

van de zware jongens op het geldpakhuis van Dagobert Duck is op zich niet interessant, maar een overval van de zware jongens op het geldpakhuis dat zo goed beveiligd is, dat is andere koek. Centraal staat nu niet meer de overval, maar de hoogmoed waarmee Dagobert het noodlot tart. In dit verband breng ik ook graag het Barks-verhaal ter sprake waarbij Donald zijn neef Guus met een valse schatkaart naar de Noordpool stuurt. De Noordpool is hier het decor waarin het drama het best tot zijn recht komt, maar de ware dramatiek wordt aan het verhaal gegeven door het conflict dat Donald heeft met zichzelf (schuldgevoel) en met neef Guus die hij zo schandelijk bedrogen heeft. Ik mijd in verhalen supermannen die te allen tijde als reddende engel op kunnen treden en Willie Wortel is voor mij geen alles oplossende uitvinder die te pas en te onpas uit de la kan worden gehaald, maar men maakt gebruik van wat hij toevallig aanbiedt en zo'n uitvinding is dan niet de oplossing van een probleem, maar dikwijls de veroorzaker ervan. Voor het maken van een verhaal moet je veel schrappen in je ideëen en teksten, want lang niet alles wat leuk is, is bruikbaar en bovendien is de ruimte voor je tekst beperkt. Dat betekent niet dat je bijvoorbeeld geen moeilijke woorden mag gebruiken. Kinderen (want niet alleen de vaders en moeders lezen Donald Duck) vragen wat ze niet begrijpen wel aan hun ouders. Je moet zoiets natuurlijk doseren, maar per verhaal een uitspraak van Donald als 'Zo moet Einstein zich gevoeld hebben toen hij de relativiteitstheorie ontdekte' dat vind ik prima. Als het idee voor een verhaal in grote lijnen zijn gestalte heeft gekregen, schrijf ik het op zoals het op dat moment in mijn hoofd zit. Daarna maak ik een ruwe indeling van de pagina's, corrigeer het nodige, schets vervolgens elke pagina uit, corrigeer weer, vul de teksten in en stuur het getekende scenario naar de redactie van Donald Duck om hun reactie af te wachten.

Het voordeel van deze werkwijze is dat ik tekst en mise-en-scène goed op elkaar kan afstemmen. Door de stripfiguren groot of klein in beeld te brengen, door ze in een bepaald decor te plaatsen of ze buiten beeld dingen te laten zeggen, kan ik het effect van bepaalde teksten versterken en zo voor mijzelf en de redactie onmiddellijk duidelijk maken wat het eindresultaat kan zijn. Om nu eens een indruk

1
H 85154
DE WRAAK VAN ANNEKE TANNEK
Donald Duck
HET EINDE VAN HET JAAR IS VOOR DE MEESTE BEWONERS VAN DUCKSTAD HET BEGIN VAN EEN GEZELLIGE TIJD...
OVER EEN PAAR DAGEN IS HET KERSTMIS. DAN BRANDEN IN HEEL DUCKSTAD DE KAARSEN UIT MIJN KAARSENFABRIEK IN DE KERSTBOMEN UIT MIJN BOSSEN.
DAGOBERT KAARSEN
OVER EEN PAAR DAGEN IS HET KERSTMIS EN MORGEN DE KERST VAKANTIE. BEGINT
KUNNEN WE FIJN GAAN SPOORZOEKEN IN DE SNEEUW.
SCHOOL
OVER EEN PAAR DAGEN IS HET KERSTMIS. DAN HEEFT OOM DAGOBERT GEEN NACHTWAKER MEER NODIG IN ZIJN KAARSENFABRIEK EN BEN IK LEKKER VRIJ!
MAAR NIET IEDEREEN ZIET DE NADERENDE FEESTDAGEN MET VREUGDE TEGEMOET...
BAH! OVER EEN PAAR DAGEN IS HET KERSTMIS. WAT EEN HARTVERWARMENDE ELLENDE!
DEC. 25
IK DENK DAT IK MAAR EENS GEZELLIG NAAR HET HETE ZUIDEN GA.

Scenario, zoals de Duck-redaktie het van Jan Kruse ontvangt

te geven van het 'denk' proces bij het maken van een verhaal heb ik bij het schrijven van scenario 65 (een kerstverhaal rond de bank van lening) een soort dagboeknotities bijgehouden ten behoeven van dit artikel. Ik hoop zodoende een kijkje in de keuken te kunnen geven. U zult merken hoe tijdens het tot stand komen van dit scenario het accent in het verhaal verschoven is: van het oorspronkelijke idee om Donald een pakje met gestolen waar te laten vervoeren in een oude piano werd het uiteindelijke thema 'Het voor en tegen van het uitgeven van replica's door een bank van lening.'

Om een en ander zo authentiek mogelijk over te doen komen, heb ik die dagboek- aantekeningen letterlijk weergegeven zonder op de leesbaarheid ervan te letten. Daar zijn ze immers niet in eerste instantie voor gemaakt.

VAN LOS IDEE TOT VERHAAL

'Donald krijgt van onbekenden een pakje in de hand dat bijvoorbeeld explosieven blijkt te bevatten. Als de onbekenden (gangsters) het pakje op willen halen, zit het in de piano(?) die op de vuilnisbelt komt en daarna ontploft. Eind goed al goed, maar als een oude dame Donald vraagt om even op haar hondje te passen weigert

Donald de Duck
WRAAK VAN
ANNEKE TANNEKE deel 1
Voor de meeste bewoners van Duckstad is het einde van het jaar het begin van een gezellige tijd...
Nog even en dan is het KERSTMIS! Dan branden in heel Duckstad kaarsen uit MIJN fabriek, in bomen uit MIJN bossen!
"DAGOBERT" DUCKS KAARSENFABRIEK
H 85154-1
Wat ben ik blij dat het bijna kerst is! Nu hebben we tenminste KERSTVAKANTIE!
Jep! En met deze sneeuw kunnen we mooi gaan speurzoeken in het bos, mannen!
Hmm... als het kerst is heeft Oom Dagobert mij gelukkig niet meer nodig als nachtwaker in zijn kaarsenfabriek...
Maar niet iedereen ziet de naderende feestdagen met vreugde tegemoet...
BAH! Volgende week is het alweer Kerstmis! Dan is iedereen AARDIG tegen elkaar! BRRR! Om van te rillen!
Ik denk dat ik de vogels maar eens achterna vlieg naar het Zuiden!

Het uiteindelijk resultaat, getekend door Mau Heymans

Donald uit angst dat het beestje ontploft. Werkt of komt DD soms bij de bank van lening waar hij met de onbekende contact krijgt - zo ja, brengt hij daar dan zijn piano?' Tot zover de allereerste aantekeningen. Dan komt de verdere uitwerking. 'Gedachte-iets met een piano waar wat in zit dat niet van Donald is. Hij zou dus een verhuisbedrijf kunnen hebben of een bank van lening of nog beter voor anderen iets naar de bank van lening kunnen brengen omdat men er zich voor schaamt - bijvoorbeeld belenen voor arme rijken. Ook die blijven natuurlijk met een probleem zitten dat ze hun bekende voorwerp kwijt zijn. Konden ze er maar een kopie van krijgen. Een bank van lening die kopieën mee geeft is daar iets mee te doen? Willie Wortel zou zo'n kopieerapparaat kunnen maken, maar waarom? Omdat het namaken van dure merkartikelen in is? Misschien dat verwerken. Is momenteel actueel. Wat kun je kopiëren? Alles van horloges tot auto's. Zelfs mensen? Bank van lening en kerst gaan dramatisch gezien goed samen. Bank zou van Dagobert kunnen zijn. Willie Wortel is geen vervalser. Dat moet in elk geval duidelijk worden. Als zijn initialen in de producten staan, is dat voldoende. Bovendien is het begrip WW dubbel te gebruiken. De misbruik van het apparaat ook laten zien - dus zwendel mogelijkheden (zware jongens?). Alles heeft twee kanten. Idee van piano met iets erin moet nu vervallen anders wordt het teveel van het goede. Bijfiguur bijvoorbeeld arm kind waar DD voor in de bres springt. Goed voor het kerstsentiment. Contact op pagina 1 met kind vluchtig. Ze loopt DD voorbij en spreekt hem in het voorbijgaan aan zonder hem aan te zien. Dit voorkomt dat DD in het begin té intensief contact met haar heeft.'
Dit was fase 2. Nu worden deze gegevens weer verder uitgewerkt: 'Donald denkt aan het begin: Wat is het ongelijk verdeeld. De een heeft dure merkartikelen, de ander moet naar de bank van lening. Donald komt op het idee om dingen te maken die nét echt zijn. Als mensen hun spullen naar de bank van lening brengen, krijgen ze daar geld voor, maar zijn hun spullen kwijt. (Die bank kan van oom D. zijn). Met een nét echt ruilobject houden ze ook het object zodat niemand merkt dat ze moeten lenen. Deze dingen worden door Willie Wortel nagemaakt. (Donald moet dus eerst langs of naar de bank van lening en vervolgens Willie Wortel tegenkomen die bijvoorbeeld in een namaak auto rijdt met een duur namaak horloge en hem zo op het idee brengt. Mensen kunnen bij de bank van lening nu alles ruilen. Parelsnoer, staartklok tot hele piano aan toe. Alles is zeer discreet: aan de voorkant gaat men de bank van lening in, aan de achterkant komt men er in een heel stil straatje weer uit. Elk product is voorzien van een heel klein stempeltje zodat je weet dat het namaak is. Als de zware jongens zich laten insluiten om geld na te maken gaat het mis.
Donald op weg naar huis met een kerstboom komt onderweg een arm meisje tegen (heeft hij ook al in 't begin bij de bank gezien) die geen kerstboom heeft en gaat terug naar de bank om zijn kerstboom na te maken. Daar ziet hij de zware jongens aan het werk (zijn al het valse geld in zakken aan het doen en aan het inladen. Moet er ook een inpakafdeling zijn?). Donald waarschuwt een agent, die nog zegt: Wat moet ik in mijn eentje tegen al die zware jongens, maar Donald heeft een idee en als de zware jongens naar buiten komen staat het er zwart van de agenten en de zw. jongens geven zich over. De agenten blijken replica's te zijn. (er is maar één echte en die krijgt van zijn baas een medaille.) Het kind heeft een kerst-

boom en de familie Duck viert kerstmis in de bank van lening. 'Wie wil er nog een stukje WW pudding? Er is genoeg hoor.'
(Pudding komt uit replica-apparaat).
Hierna begin ik met een ruwe indeling van de pagina's, waarna er nog veel geschrapt en toegevoegd wordt alvorens het definitieve verhaal staat.

INGREDIËNTEN

Ik heb in dit artikel een aantal zaken genoemd die bij een Duckstrip horen, zoals spanning, humor, logica, bijfiguren, paginaopbouw, lijnvoering, kleur en taalgebruik. En uiteraard heeft elk verhaal een begin, een midden en een eind. Ik ben van mening dat de pagniaopbouw een samenspel van schrijver en tekenaar kan zijn. De tekenaar versterkt immers door zijn tekeningen de tekst en is verantwoordelijk voor het grafische eindresultaat. Hiermee bedoel ik de compositie, de zwart-wit verdeling en de lijnvoering. Een goede tekenaar maakt een goed verhaal nog beter, een slechte tekenaar verzwakt het. Is het u trouwens wel eens opgevallen hoe spaarzaam je in een Duck-verhaal met achtergronden kunt werken zonder dat het verhaal aan kracht verliest? (Goed voor het inlevingsvermogen van de lezer.)
Ook het kleurgebruik vind ik belangrijk. Ik herinner me een winterverhaal uit de jaren 50 waarin Donald als schoolagentje optreedt. De rood-gele verlooptinten in de luchten gaven dat verhaal de typische sfeer die je 's winters hebt als de dagen kort zijn en er sneeuw in de lucht hangt. Als je ziet hoe slecht sommige buitenlandse Ducks zijn ingekleurd, weet je trouwens ook gelijk hoe sfeermakend of -brekend kleur kan zijn. Maar al te vaak heerst in het buitenland de opvatting dat het maar een strip is en de kwaliteit van afwijking er dus niet toe doet. Kijk maar eens naar de ruwe rasters en het krantenpapier in de VS en naar de lelijke lettering in bijvoorbeeld de Duitse Duck. Een goede strip hoort ook goed afgewerkt te zijn als ie tot z'n recht wil komen. Zoveel mensen zetten zich met zoveel enthousiasme en vakkennis elke week weer in voor het maken van een goed product, dat moet je in het eindresultaat terug kunnen vinden, anders doe je jezelf, het verhaal en de lezer te kort.
Vind ik nu alles goed wat er over Duck gemaakt wordt? Bij lange niet. De *Ducktales* mogen van mij gelijk de prullebak in en lang niet elk Duck-verhaal spreekt mij aan. Maar als ik zie hoe de Duck-redactie en de tekenaars in Nederland zich inzetten, dan denk ik dat de Nederlandse Duck met kop en schouders boven de buitenlandse zusterbladen uitsteekt en als ik naar de hoge oplage kijk, dan denk ik dat ook zakelijk gezien een hoge kwaliteit loont.

SPANNING EN HUMOR

Twee moeilijke begrippen, want spanning hoeft niet altijd met boeven, spoken en monsters te maken te hebben. Spanning kan ook ontstaan wanneer Donald de laatste trein mist, een weddenschap dreigt te verliezen of een brandkast niet open kan krijgen. Humor laat zich evenmin gemakkelijk omschrijven. Humor is cultuurgebonden, humor is het onverwachte, het relativerende, iets oorspronkelijks, het is ontladend. Allemaal begrippen die er mee te maken hebben zonder dat je, wanneer je die begrippen kent, weet hoe je een leuke strip moet maken.
Er is verbale humor, visuele humor, kinderlijke humor, platte humor, droge humor, verfijnde humor en absurde humor en ook als je dat weet, weet je nog niet hoe je een komische strip moet maken.
Humor heeft ook met ritme en timing te maken. De grote kracht van **Wim Kan** zat mede in zijn perfecte timing. Zo kon een uitspraak bij hem een gevleugeld woord worden, terwijl dezelfde kwaliteit bij **Seth Gaaikema** mijns inziens veel minder sterk overkomt. Begrijpelijk want Seth Gaaikema is in de eerste plaats schrijver en dan pas vertolker. Discussie over humor zijn ook zeer moeizaam. 'Smaken verschillen' en 'Maar ik vind het wel leuk' zijn veel gehoorde opmerkingen in zo'n situatie. Vaak is men blij met een vondst en vertaalt die blijheid in het leuk vinden van de vondst zelf, maar het is als met een moeizaam gevonden muntje, leuk om gevonden te hebben, maar een stuiver blijft een stuiver. Ik prijs me gelukkig dat ik, voor wat Donald Duck-verhalen betreft, deze discussie nooit hoef te voeren en als er al een doodenkele keer suggesties van de redactie komen om een en ander in het verhaal te veranderen, dan zijn die suggesties meestal ook terecht. Dan heb je als scenarioschrijver zo dicht op je eigen verhaal gezeten, dat je er onvoldoende afstand van heb kunnen nemen om de laatste inconsequenties weg te halen.
Ik heb geprobeerd met dit artikel enigszins inzicht te geven in mijn persoonlijke betrokkenheid bij het ontstaan van de Duck-verhalen.
Uiteraard zijn er nog wel zaken die verder uitgediept zouden kunnen worden. Wie weet kunnen we het een andere keer nog eens hebben over het nut van slobkousen en hoge hoeden, hoe moet het verder met Dagobert als de munt als betaalmiddel verdwijnt, het geweld in de strip en de vraag hoe Donald 1992 haalt.
Ik hoop met vlag en wimpel, want als het aan mij ligt, wordt er nog heel veel geschreven over ons aller Donald.

Goede bijfiguren zijn essentieel voor de sfeer van een verhaal

Jan Kruse

Dit is het tweede artikel over Donald Duck scenario's. Het eerste deel verscheen in Stripschrift jaargang 22 nummer 4.

P.C.HOOFT

Bij quizje toegekeken. Eerste vraag: welke visioenen hoort u te krijgen bij de term P.C. Hooft? Voor me ramde een smetteloos bebaarde kandidaat uit Den Haag zijn antwoordknop bijkans door het blad: 'Toonder'.
Gaaf, het antwoord is in één keer onwijs gaaf, brulde de quizleider. Applaus.
Ik was met stomheid geslagen. Acht jaar journalistieke ervaring kon dit niet bijbenen. In mijn gedachten was er al wel een uitvaartcentrum en een winkelstraat voorbijgeflitst, maar Toonder, neen.
Na afloop even de man aangeklampt. Proficiat meneer. Was dat daarnet een cryptogram of zo?
'Wel nee. Dé Prijs. P.C. Hooft! Voor Toonder. Groot schrijver.
Nooit literair erkend. Ik ga direct stuk schrijven naar Volkskrant. Het borrelt opeens weer in me boven.'
Beduusd door zoveel eigen onbegrip maar eens de NRC erbij gepakt. Ik begin zoals elke zichzelf respecterende schrijver op de literaire achterpagina. Hé, daar staat plotseling geen Bommelstrip meer. Staat nu in verneukte vorm op de R&TV pagina.
Tussen Sky en Jos Brink. Alsof iemand boos is geworden.
Voorblad dan maar. Ah, there it is. 'P.C. Hooft prijs voor Wolkers.' Zie je wel. Ze hebben zich in het eiland vergist. Brief verkeerd gepost. Typisch iets voor van Amerongen. Texel in plaats van Ierland. Komt alles toch nog goed.
Boven m'n krantje verschijnt op TV de kop van Joop van Zijl. 'Jan Wolkers weigert prijs'. Onder het 'wat krijgen we nou' schiet ik in mijn stoel omhoog. Met rauwmelkse stem legt onze nationale granietbewerker haarfijn uit waarom jury's de boom in kunnen. 'Stom volk. Geen verstand. Deze keer toevallig integer. 't Blijven uien. Al 30 jaar geen prijs aangepakt. Ze moeten Toonder nemen.'
Tut-tut, da's weinig consequent, dacht ik direct. Jan wil geen prijs van een schaapachtige kudde, maar vindt ze wel competent om Toonder te nomineren. Op dat moment rees er nog net geen valse gedachte bij me. Maar het werd allengs leuker.
Martin van Amerongen werpt zich als juryvoorzitter in de strijd.
'Is die Wolkers helemaal belazerd. Als *IK* een prijs geef kan die niet worden geweigerd. En bovendien, als er namen worden genoemd, doe ik dat. Adviezen gaan verticaal de vuilnisbak in.'
Ai, dat wordt link voor Toonder, mijmerde ik nog. En inderdaad.
Even later kapt Martin, in de rol van NRC publicist, Bommel definitief uit het literaire bos. 'Er bestaat geen Bommelkunde'.
Getver. Alsof er buiten het KNMI wel Wolkerskunde bestaat. Martin de proleet, loeide mijn gemoed.
't Werd nog leuker. Zaterdags de NRC weer. Toonder mengt zich ingezonden in de wedstrijd. Zo'n Wolkers heeft gelijk. En hij wil er als Voorgedragene ook wel iets over kwijt. Voorgedragene?
Genoemde, corrigeerde ik de eerste regel vrolijk met m'n kruiswoordpen. Maar nee hoor, hij schrijft het wel vier keer: Voorgedragene. En van Amerongen krijgt ook een bijna-literaire veeg. En overigens, prijzen ambieer je niet meer in je derde levensfase, klonk het. Hij had er nog nooit één gehad. Zelfs geen kleintje.
Nu zal die Stripschapprijs niet direct op ieders schoorsteen prijken, maar zo'n lelijk beeld is toch niet licht van je netvlies te branden.
Opeens werd het wrede scenario mij glashelder. Brinkman is geen Bommelliefhebber. Brinkman pakt Brandt Corstius. Ogenschijnlijk breit hij de zaak recht door Corstius' VN-maatje van Amerongen te pousseren als juryvoorzitter. Deze geeft Piet Grijs alsnog de met opzet gedevalueerde prijs. Vervolgens werkt Martin in stilte de Bommelstrip van Marten naar de burgermanspagina. Daarmee stelt hij z'n subsidie voor De Groene veilig. Vervolgens eert hij Wolkers, de notoire weigeraar. Die slaat van Amerongen pro forma op z'n bek. Jan, de Bommelfanaat, geeft op verzoek van Martin bewust ongewenst advies voor een vervanger. Zo dekt van Amerongen zich in om nooit meer Toonder te kiezen. Brinkman verhoogt onmiddellijk de toelage. Van Amerongen maakt het karwei af door het werk van Toonder nietig te verklaren. Een ragfijn spel.

Toonder probeert naïef via de krant z'n kansen nog te keren door van Amerongen te wippen via steun aan Wolkers. Helaas, de coup van Brinkman is dan al geslaagd: geen PC. Hooft voor striptekenaars met literaire kwaliteiten.

Als de supporters van Toonder verstandig zijn, zetten ze vannacht het denkraam lekker wijd open. Frisse lucht is hard nodig. Lobby-en doe je nu eenmaal achter de schermen. En niet via de media.

Ben Bits

JOHAN DE MOOR OVER

HET EINDE VAN DE STUDIOS HERGÉ

De opheffing van de Studios Hergé in november 1986 heeft in de stripvakbladen weinig aandacht gekregen. Een jaar daarvoor nog verschenen enkele interviews met Bob **en** Johan de Moor, **de enige kreatieve krachten op dat moment in dienst van de Studios, en op geen enkele wijze werd daarin gezinspeeld op de op handen zijnde opheffing. Integendeel, optimisme alom. Bij een interview dat we in december 1988 hadden met Johan de Moor over zijn suksesvolle stripreeks** Kasper, **konden we het niet nalaten de diskrepantie tussen dat optimisme en het vrijwel geruisloos verdwijnen van de Studios ter sprake te brengen. Het resultaat daarvan was zo onthullend dat we besloten hebben dit gedeelte van het interview voorrang te geven. Het uitvoerige vervolg over** Kasper **houdt u van ons tegoed. Voor een beter begrip over wat vooraf ging verwijzen we naar de interviews van R. Vrooman ('Bob de Moor' in** Striprofiel **56 (1985), blz. 5-10, en 'Johan de Moor. Quick & Flupke als tekenfilm: het doet de mensen lachen' in** idem, **blz. 22-27) en H. Brok / J Drewes / R. van Eijck ('Hergé als onzichtbare norm: de Studios Hergé na de dood van Hergé', in** Stripschrift **202 (1985), blz. 3-8).**

Voor je in dienst trad van de Studios Hergé ben je daar al aan het werk geweest voor je vader bij de inkleuring van zijn stripreeks Cori. **Konden de Studios daar niet voor zorgen?**
In de jaren '70 waren er 3 inkleursters op de Studios, maar tegen de tijd waar je nu over spreekt was er nog maar één en die zat steeds volgeboekt met de merchandisingprojekten. Na Bobs dubbelalbum *De onoverwinnelijke Armada* wilde Casterman graag snel een nieuw Cori-album en dat zou teveel tijd gevergd hebben: vandaar mijn assistentie aan Cori: *Koers naar het goud*.

Je was toen al bezig als tekenaar, kartoenist en linosnijder. Had je dan ook al inkleurervaring?
Luister, ik ga ervan uit dat inkleuren van belang is en dat het ook heel goed gedaan moet worden: maar het is een techniek die je aan kunt leren. Inkleurders doen daar vaak erg gewichtig over, maar het zijn toch de tekenaars die alles bepalen en beoordelen. Het is geen slavenwerk en sommigen zijn er ook uitzonderlijk goed in, maar het is een technisch proces, te vergelijken met het werk van de drukker. In het begin moest ik het leren, want het is natuurlijk wel een vak, en dat lukte wel, al wil ik niet zeggen dat ik er bijzonder goed in ben. Ik werk graag met colorex, iets tussen écoline en latex, dat komt bij reproduktie het best over. Ik deed het natuurlijk ook een beetje om de Studios eens van binnen te zien. Hergé was al zo'n beetje bezig met *Kuifje en de Vervalsers* (de werktitel

FOTO EDUARD BERGMAN

van wat later ***Kuifje en de Alfa-kunst*** werd) en had geen enkele assistentie, behalve van Bob, dus daar rondhangen kon geen kwaad dacht ik toen.

Begin '81 werd je door Hergé gekontrakteerd. Hoe ging die aanstelling in zijn werk?
Ik heb eind '80 drie maanden stage moeten doen bij Hergé! Op basis van een gentleman agreement: onbetaald dus. In die tijd bracht Septimus Editions de herdrukken uit van de chromo-albums, zoals ***De geschiedenis van de luchtvaart*** en zo, en Hergé had plannen om die reeks verder voort te zetten. Ik heb dus 3 maanden treinen zitten te tekenen met 36 wielen in perspektief tot ik haast zelf een lokomotief werd. Emmers water heb ik gezweet, vooral omdat het me eigenlijk helemaal niet interesseerde. Bob en Hergé hebben er zich rot om gelachen. Ze vonden dat ik me er veel teveel zorgen over maakte en hadden er wel vertrouwen in. Hergé gaf me wel moed door te zeggen dat allerlei onregelmatigheden bij verkleining niet op zouden vallen. Vanaf 1981 heb ik Bob voornamelijk geholpen bij al zijn tekenwerk.

IN DIENST VAN DE STUDIOS

Waar bestond je werk precies uit. Reklametekeningen?
Ja, dat ook, vooral voor de twee- en driedimensionale projekten. Ik heb de diamontage gemaakt voor Walibi; die werd gesponsored door de Coca Cola. Er moesten twee tot drieduizend dia's gemaakt worden, die naast elkaar geprojekteerd werden op 6 schermen. Ik heb dat eigenlijk veel te konscientieus gedaan, want het was voor kinderen die de hele Kuifje-mythe niet doorgronden. Het was wel leuk om te doen, omdat het voor mij iets nieuws was en daar houd ik van. Ik heb ook meegewerkt aan de Kuifje-dekors van metrostation Stockel, hier in Brussel.

Volgens Bob heb je ook gewerkt aan Kuifje en de Alfa-kunst (Stripschrift 202, blz. 4)
Nee, dat is niet zo, spijtig genoeg. Daarom wilde ik ook weg bij de Studios toen Hergé stierf in '83. De merchandising met Kuifje verveelde me ook enorm, daar was qua tekenwerk niets kreatiefs meer mee te doen. Sinds '50 is Kuifje tekentechnisch zo uitgebalanceerd en anatomisch eksakt, dat frustreert gewoon. Kuifje is voor merchandising-artikelen eigenlijk ook niet geschikt, maar de reklame vraagt er toch om.
Met de oude witzwart Kuifje zou je veel leukere dingen kunnen doen: daar swingt hij nog. Vandaar dat ik ook op Quick en Flupke kwam, die hadden dat swingende nog wel. Ik ben toen over die tekenfilmpjes begonnen, maar mijn vader wilde daar niets van weten: die had zijn maag intussen vol van tekenfilm in verband met Kuifje. Casterman wilde toch al wat met animatie en heeft op een beurs in Cannes wat van mijn modelsheets laten zien. Er meldden zich toen onmiddellijk allerlei kopers en dat gaf toen de doorslag.

QUICK EN FLUPKE

Voor de verdere produktie verwijzen we de lezers naar je eerdere interviews. Wat ons interesseert is of de 260 geplande afleveringen ook allemaal gerealiseerd zijn.
Ja, allemaal: 70 miljoen investering, dat is een kleine 300.000 franc per minuut! Het loopt nog overal, in België gaat men ze alweer herhalen.

En de Quick en Flupke-albums?
In het verlengde van de filmpjes voelde men ook voor nieuwe albums. Zonder me de draagwijdte daarvan te realiseren heb ik dat wat naïef aangepakt, maar achteraf zijn er heel wat problemen geweest.

Vertel daar eens wat meer over.
Er is dus een album van mijn hand verschenen en dat werd heel slecht

ontvangen door de weduwe van Hergé. En ook door andere mensen. Ik heb in dat album dingen van Hergé gebruikt en dat beviel niet, maar, enfin, dat doet er eigenlijk minder toe, het probleem was dat ik als tekenaar in het licht trad. Door het publiek gezien werd als de nieuwe tekenaar van Quick en Flupke. Een levend vervolg op Hergé en dat viel slecht bij de erven Hergé.

Dus niet omdat de kwaliteit ervan volgens hen te laag was?
Nee, zeker niet, ze vonden het in het algmeen goed, maar het publiek en de pers begon zich op mij te koncentreren in plaats van op Hergé. Daar ging het mij helemaal niet om, hoor, maar dat is natuurlijk ook niet onaangenaam voor mij. Casterman zag dat ook wel zitten: daar voert men een aktief auteursbeleid en een levende auteur is nog altijd interessanter dan een dode.

Maar de erven hadden toch goedgekeurd dat jij dat album zou gaan tekenen? Wat was er dan zo moeilijk voor hen?
Het was goedgekeurd en het had ook veel sukses, maar er waren andere plannen met de Studios. Men wilde er een stichting van maken na de dood van Hergé en daarnaast ook nog een andere firma, die nu het weekblad ***Tintin reporter*** doet en andere licenties behartigt enzovoorts. De studios moesten opgesplitst worden in verschillende firma's om er optimaal profijt van te hebben. Dat zijn normale praktijken in die wereld, maar dat had met artistieke kreativiteit niets meer te maken. De konstruktie die bedacht was had er geen rekening mee gehouden dat er nog nieuw en suksesvol werk uit de Studios zou komen. Zonder me daarvan bewust te zijn reed ik hen dus behoorlijk in de wielen! Ze hadden dat gewoon niet voorzien en het gaf grote problemen voor waar ze mee bezig waren. Met suksessierechten, geloof ik ook, om dat allemaal te regelen moesten de Studios nog een tijdje voortbestaan, maar dan wel op 'n laag pitje, passief. Dat is ook een omstandigheid waarom ***Kuifje en de Alfa-kunst*** per se niet afgemaakt mocht worden: dat zou zeker nog wel voor zo'n 15 jaar werk opgeleverd hebben voor de Studios, maar dat was nou juist niet de bedoeling. Ik ontvang nu ook geen auteursrecht op het album dat ik getekend heb, want ik was gewoon bediende. Ik heb dat allemaal niet echt leuk gevonden, een wat bittere nasmaak dus, maar allez, ik heb geen zin om daar over te blijven heremiejeren. In november '86 hadden de erven hun zaakjes rond en bijna van de ene op de andere dag bestonden de Studios niet meer. Ik heb nog wat adaptaties van oude albums gedaan omdat de loop er toch weer in zat.
Jammer eigenlijk die adaptaties, want persoonlijk vind ik die oude kleine albums veel leuker. We hadden daar toen veel beter over moeten nadenken. Toen moest alles ineens op standaardformaat en -omvang. Inmiddels blijkt dat albums met afwijkende formaten prima verkopen, beter zelfs dan de rest.

HET EINDE VAN DE STUDIOS

Het komt er eigenlijk op neer dat Hergé feitelijk niets had geregeld voor het geval hij overleden zou zijn.
Schijnbaar ja, maar het is menselijk. Ook hij hoopte natuurlijk dat hij nog een flinke tijd te leven had. Dat was niet realistisch, en dat moet Hergé zeker ook wel geweten hebben, maar hoop doet leven. Toen het dan toch mis ging, was het in een week gedaan, toch nog onverwacht dus. Om alles in orde te kunnen maken had hij nog twee, drie jaar moeten blijven leven. Ik heb dat toch wel zien aankomen, omdat ik nog maar net in dienst was en een soort buitenstaander was. Mijn vader heeft die feeling niet gehad. Het was zijn leven en hij kon zich niet voorstellen dat er een soort machtstrijd zou ontbranden. Hij was niet de enige, ook andere mensen op de

Studios hadden niet in de gaten hoe er achter de schermen werd gemanoevreerd. Ik wist dat dat aan de hand was, dat is normaal in zo'n situatie, dat is menselijk. Twee jaar geleden baalde ik daar nog ontzettend van, maar ik heb mijn innerlijke vrolijkheid intussen wel weer teruggevonden. Ik vind het 't ergste voor Bob, die was er geweldig onder de indruk van. Sinds een paar maanden is hij daar uitgekrabbeld. Gelukkig is hij nu ook weer aan het werk gegaan en zijn Bob en ik als tekenaars weer konkurrenten. We praten weer over striptekenen en voor alle zekerheid laat ik daarbij het onderwerp 'de Studios' maar rusten. Het is een enorme klap voor hem geweest. Laat het verder maar rusten. Ik heb nu andere dingen te doen en er is al roddel genoeg in de wereld.

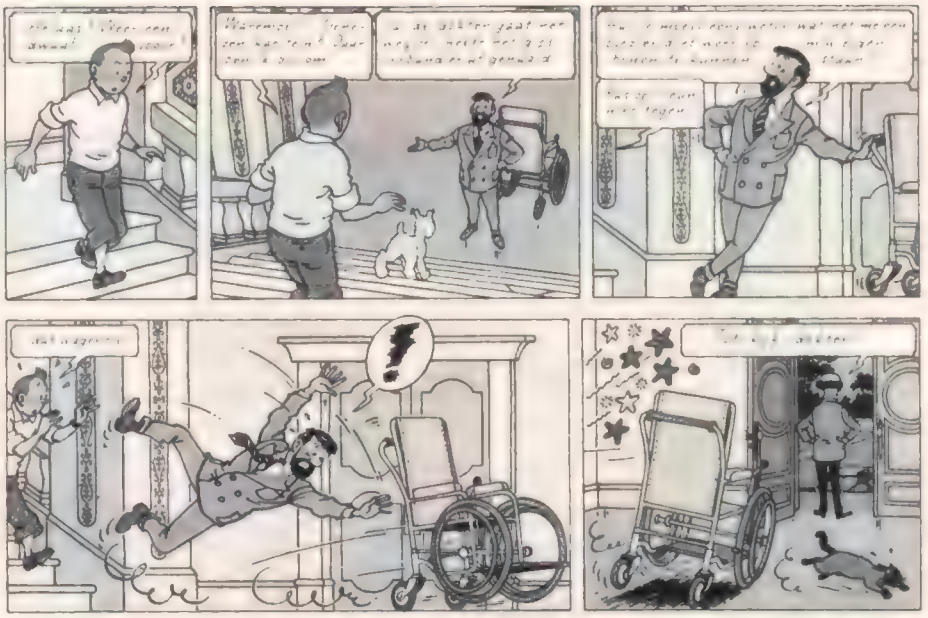

De Juwelen, dat is fantastisch, subliem, een echt volwassenenverhaal

Kun je nog even samenvatten?
De Studios zijn opgesplitst in een stichting (de Fondation Hergé) en twee maatschappijen, de ene voor merchandising en de andere (Yéti presse) houdt zich bezig met het uitgeven van het blad ***Tintin reporter***. C'est ça. Daar zijn dan weer studios bij voor grafisch werk en tekenwerk voor de uitgave van werk van Hergé. De Stichting doet tentoonstellingen, hommages en zo. En de weduwe heeft dus nog voor 45 jaar de rechten.

Nog even over de Quick en Flupke-animaties, we hebben gehoord dat die in Amerika verboden zijn. Is dat zo?
Ja, dat klopt, Ik heb het daar in een interview met ***Le Monde*** over gehad en dat is toen vreselijk opgeblazen. Het is niet zo sensationeel: in de TV-zendtijd daar zit op een bepaalde tijd een soort kinderblok en in een soort morele kode is daarvoor vastgelegd dat in dat blok geen geweld mag voorkomen in welke onschuldige vorm dan ook. Wel, in dat blok worden Quick en Flupke dus niet getolereerd. Absurd natuurlijk, want een half uur erna mag alles weer, Rambo en zo. In Frankrijk begint dat soort normen voor kinderprogramma's nu ook in gebruik te raken. In de zendtijd voor volwassenen mochten Quick en Flupke wel, maar dat kan weer niet, omdat ze toch eigenlijk bedoeld zijn voor kinderen. Zo vallen die filmpjes dus tussen wal en schip.

Een reden zou ook zijn dat er een negatief beeld van de politie in geschetst wordt.
Best mogelijk, Amerikanen zijn achterlijk op een bepaalde manier. Alles lijkt mogelijk in Amerika, het is een wereldnatie die de toon aangeeft, maar het provincialisme en kalvinisme bloeit er welig. Ik zou er nooit willen wonen. Quick en Flupke mag dan nu haast als subversief beschouwd worden, toen Hergé dat maakte was de maatschappij anders, beslotener, eigenlijk met minder kommunikatieproblemen en dat is wat Hergé uitgebeeld heeft. Hij heeft dat goed begrepen. Daarom vind ik ook ***De Juwelen van Bianca Castafiore*** zo goed.
Dat is zijn kommentaar op de golden sixties: het laatste Kuifje-album in feite ook. magistraal, wat daarna kwam telt niet meer mee. Pas toen ik 14 of 15 jaar was begreep ik ***De Juwelen***. Die gesloten sfeer, klaustrofobisch bijna, de personen babbelen langs elkaar, iedereen valt van trappen, dat is fantastisch, subliem, een echt volwassenenverhaal. Dat is Tardi, dat is Jacobs, dat zou in ***A Suivre*** moeten komen! ***Raket naar de maan***, noem maar op, prachtig allemaal, hoe Hergé die sfeer kan tekenen zonder er geweest te zijn, fantastisch maar ***De Juwelen*** staat daar nog ver boven: een echte strip voor volwassenen. Als ze allemaal zó zouden zijn!

Mee eens, maar het staat niet op zichzelf: Hergé heeft er eerst al die andere Kuifje-albums voor moeten tekenen.
Absoluut, hij heeft het eerst moeten scheppen om het kapot te kunnen maken. Zeker na ***Kuifje in Tibet*** moest er nog een besluit komen, na ***De Juwelen*** was de reeks eigenlijk al afgesloten.

Har Brok
Jac Drewes

Le salon international

ANGO

Wie bij het noemen van de naam Angoulême meteen een beetje aan cognac begint te denken heeft wel gelijk, maar is kennelijk geen striefhebber.

Angoulême ligt aan de oevers van de Charente, aan het randje van het gebied Cognac. De afgelopen 16 jaar heeft dit stadje zich ontwikkeld tot een bedevaartplaats voor stripfanaten, door het organiseren van een jaarlijks stripfestival dat is uitgegroeid tot het grootste stripfestival van Frankrijk.

Dit jaar weer trokken in het laatste week-end van januari naar schatting 250.000 stripfanaten door de straten van dit stadje. Een mensenmassa die in feite veel te groot is voor de capaciteit die Angoulême heeft aan café's, restaurants en hotels. Al een aantal jaren lijkt het erop dat de steeds groeiende populariteit van dit grootste stripfestival meteen ook zijn eigen ondergang zou gaan veroorzaken. Steeds groter worden de problemen voor de uitgevers, tekenaars en journalisten om een slaapplaats te vinden binnen een cirkel van pakweg 30 km rond Angoulême.

Wegens succes gesloten? Het leek er een beetje op dat 1989 misschien wel eens het laatste jaar zou gaan worden voor het stripfestival van Angoulême. De meeste stripuitgevers wilden er graag weg, maar waar naar toe? Zoals gewoonlijk bleef ook nu de stripwereld weer steken in onderlinge verdeeldheid. Cannes?, Lille?, Straatsburg?, Biarritz? Geen enkele stad kon 100% goedkeuring van alle betrokkenen krijgen. Tot vorig jaar **Jacques Glénat** de knoop doorhakte: het zou Grenoble worden! Grenoble, de stad waar uigeverij Glénat gevestigd is, zal vanaf 1989 een Europees Stripfestival gaan organiseren: *Le Premier Salon Europeen de la B.D.* van 16 - 19 maart. De stad Grenoble stelde een miljoenen-budget beschikbaar en trok als organisator aan... **Pierre Pascal**. De man die het stripfestival in Angoulême heeft opgericht en het 15 jaar lang organiseerde. 'Pierre Pascal verlaat Angoulême' was de dramatische boodschap voor Angoulême.

Uitgeverij Glénat kondigde uiteraard meteen aan niet meer naar Angoulême te gaan. Uitgeverij Dupuis, wegens de eerder geschetste problemen al twee jaar niet meer in Angoulême aanwezig, gaat wél naar Grenoble. De rest van de stripwereld is weer verdeeld. Sommige uitgevers (Casterman, Novedi) kozen resoluut voor Angoulême, anderen gaan naar beide festivals.

Met angst in het hart vertrokken dit jaar velen naar Angoulême. Zou het festival deze frontale aanval kunnen overleven? Zou het begin van de aftakeling al merkbaar zijn? Was het nog wel de moeite waard om de grote reis naar Angoulême te ondernemen? Alle angst bleek voor niets. Angoulême is niet van plan zich de strips van het brood te laten eten en had met dubbel enthousiasme het festival een extra face-lift gegeven.

De eigenlijke stripbeurs vindt in Angoulême plaats in reusachtige tenten. In de loop der jaren zijn dat er vier geworden. Plaats voor verdere uitbreiding leek niet meer aanwezig. Tóch was die uitbreiding dit jaar op kunstige wijze gerealiseerd. De drie tenten op het Champ de Mars waren nu maar liefst acht enorme tenten, vier aan vier met elkaar verbonden via een grote loopbrug die de bezoeker óver het busstation heenvoerde.

Het resultaat: bijna dubbele oppervlakte voor de beurs zodat de bezoekers eindelijk eens voldoende ruimte hadden om te lopen. Vloerbedekking, professionele, uniforme stands, gekleurde gordijnen en een perfecte luchtafzuiginstallatie (andere jaren werd het in de tenten een ware broeikas) gaven het geheel een gevoel van luxe. Een extra tent, ingericht als bar/restaurant voor de standhouders, zorgde ervoor dat er deze keer géén gebrek was aan ontmoetingsruimte en eetmogelijkheden voor de professionele bezoekers. Een lang lint van eettentjes tussen de tenten op het Champ de Mars en de Bulle New York zorgde ervoor dat ook de particuliere bezoekers niets meer tekort hoefden te komen.

de la bande dessinée

OULÈME

Maar liefst 24 verschillende exposities (meer dan ooit) waren door de hele stad verspreid te vinden, allemaal duidelijk aangegeven door een uitgebreid bewegwijzeringssyteem. Twee top-attracties zorgden toch nog voor lange rijen wachtenden: een expositie met werk van **Druillet,** in het Theater van Angoulême, waarbij het hele theater van buiten van onder tot boven was omhuld door een levensgroot Druillet-decor en de nu al beroemde expositie met werk van Hergé (eerder te zien in Brussel) waar voor het eerst in de geschiedenis van Angoulême toegang moest worden betaald. Kortom: alles tot in de puntjes georganiseerd onder de bezielende leiding van… **Stan Barets.** Stan Barets is een stripman in hart en nieren. Hij is de oprichter van de Parijse stripwinkel Temps Future en werkt sinds enkele jaren bij… uitgeverij Glénat, waar hij nu kennelijk door de gemeente Angoulême is weggekocht.

Hoe was de stemming in Angoulême? Opperbest. De uitgevers gaven allemaal flink acte-de-presence. Veel nieuwe boeken zijn er in Angoulême nooit, de uitgebreide najaarsproduktie is in feite net achter de rug. Wel zijn er altijd enorm veel bekende stiptekenaars en een enorme afvaardiging van de pers.

De prijzen

De stripprijs van Angoulême staat in Frankrijk in hoog aanzien. Helaas is het toch een puur Franse aangelegenheid. Veel van de albums die in Angoulême een prijs winnen worden in Nederland niet eens uitgegeven!
De traditionele *Prix d'Alfred,* de pinquin van Angoulême, is verdwenen (mee met Pierre Pascal naar Grenoble?). In zijn plaats verscheen de meer prestigieuse *Alph-Art.* Een stalen sculptuur waarin een schetsmatige Kuifje-figuur uit Hergé's 'onvoltooide' gegraveerd is.
De prijs voor het beste stripalbum ging dit jaar naar *Marie Rechtdoorzee* (Theodoor Cleijsters deel 3) van uigeverij Dupuis. De prijs van het beste album voor de jeugd: *Aqua Blue,* in het Nederlands uitgegeven door uitgeverij Blitz.
In de kategorie 'humor' ging de prijs naar **Cestac:** *les vieux copains plein de pépins* van uitgeverij Futuropolis (niet in het Nederlands verkrijgbaar). De prijs van het beste buitenlandse album ging naar *Watchmen,* een uitgave die ook niet in het Nederlands is verschenen, maar waarvan de Engelse editie inderdaad een absolute aanrader is.
De publieksprijs (Prix Lucien) ging dit jaar naar *Chinkel* van **Rosinsky** en **Van Hamme.** De grote prijs van Angoulême, tenslotte, ging naar de tekenaar **Petillon** voor zijn 'gehele oeuvre'. Hij krijgt daardoor tevens de ere-functie

van 'festival-voorzitter' van Angoulême in 1990 en volgt daarmee Philippe Druillet op die dit jaar deze eer te beurt was gevallen. Het werk van Petillon wordt in Nederland niet uitgegeven.

CNBDI

Nóg een reden waarom Angoulême zonder twijfel dé bedevaartplaats voor stripfanaten zal blijven: bijna aan de oevers van de Charente, recht tegen de rotsoever op, wordt het enige echte Franse stripmuseum gerealiseerd. Twee jaar geleden werden de plannen goedgekeurd door de Franse staat, momenteel is men druk aan het bouwen. Om de vele bezoekers alvast een indruk te geven werd het gedeelte van het museum dat enigszins klaar is inderhaast ingericht met een drietal tentoonstellingen, zodat iedereen ook meteen het gebouw kon bewonderen. En bewonderd werd het! Twee 19e eeuwse panden bovenop de rotsoever werden met elkaar verbonden door een futuristisch glazen gebouw dat vervolgens langs de rots vier verdiepingen naar beneden loopt tot bijna aan de oever van de rivier. De constuctie lijkt door de architecten Roland Castro en Jean Remond zó te zijn afgekeken uit de stripverhalen van Torres. Een gebogen glazen wand van vier verdiepingen die naar boven overhelt en daar vastgehouden lijkt te worden door die twee 19e eeuwse gebouwen. Binnen een zee van licht, rondlopende gangen en wenteltrappen die de zalen met elkaar verbinden. In de grote hal het door Tchang gebeeldhouwde hoofd van Hergé.
Van het half-afgebouwde gebouw werd een indrukwekkend gebruik gemaakt, onder andere door de benedenverdieping, waarin nog geen vloer gestort was, om te bouwen tot een stierenvechtersarena ten behoeve van een expositie van Spaanse strips.
Volgend jaar tijdens het festival wordt het museum officieel geopend. En voor wie het allemaal eens zelf wil gaan bekijken: medio 1990 gaat de supersnelle Franse TGV trein naar Angoulême rijden. In 2 uur en 20 minuten rij je dan van Parijs naar Angoulême. Net genoeg tijd om onderweg even een goed stripboek te lezen.

Har van Fulpen

Brieven

Mijne heren en AvO,

Ten aanzien van het artikel in Stripschrift nr. 4 over de Kresse-bibliografie die ik heb uitgebracht, ben ik een beetje teleurgesteld en wil hierbij even reageren. Een mening geven is soms niet makkelijk en als AvO dat doet, moet hij wel weten wat hij schrijft. Het ene moment staat er dat het een goed verzorgd boek is, terwijl hij twee tellen later minachtend schrijft over 43 dubbel-zijdige kopietjes, 2 stukjes karton en een plastic ringbandje. Hij noemt het soms onoverzichtelijk en even later is iedere bladzijde één grote letterbrij. Volgens de reacties is de letterkeuze en pagina-indeling alles behalve onoverzichtelijk, maar hadden de cirkeltjes, achteraf gezien, beter vóór dan achter de objekten kunnen staan. Genoeg nu over meningen. Waarvoor ik eigenlijk schrijf zijn Uw opmerkingen over de prijs en het z.g. winstbejag. Op dit moment zijn de laatste boeken te koop in vier winkels: Paulus in Alkmaar, Wout en Richard in Amsterdam en Panda in Den Haag. En omdat zij van de verkoop moeten leven doen zij dit niet voor niets. Wat overblijft na aftrek van de kosten voor het kopiëren, de plastic ringbandjes en het drukken van het omslag (wat gedaan is voor een speciale prijs bij een bevriende drukker) is 275 gulden. 275 Gulden voor méér dan een jaar uitzoekwerk, gemiddeld één avond per week achter de computer om de gegevens in te voeren en te korrigeren en drie avonden vergaren en binden van de boekjes. Als U dat winstbejag noemt.
Om dezelfde reden zou het uitbrengen van een zwart/wit tijdschrift van 36 pagina's met twee steunkleuren op het omslag voor vijf en een halve gulden grof winstbejag genoemd kunnen worden, want "Sjors en Sjimmie Stripblad" heeft 12 pagina's meer, is compleet in kleur en kost nog geen drie gulden. Deze vergelijking heeft dezelfde manco als Uw opmerking.
Wat U schrijft over de portokosten wil ik ook nog even rechtzetten. De genoemde vier en een halve gulden is voor de verzendkosten. Dat wil zeggen portokosten (ook de geprivatiseerde PTT doen het niet voor niets) én een luchtkussen-envelop zodat het boek onbeschadigd bij de koper aankomt. Iets wat ik van Stripschrift niet altijd kan zeggen.
Waarom ik geen 50 maar 500 (en geen 600 zoals in Uw artikel staat) omslagen heb laten drukken, was op advies van mijn drukker. Dit kostte mij slechts enkele tientjes meer, maar dat is veel goedkoper dan een herdruk, die misschien nodig mocht zijn. Slimme jongen! Met vriendelijke groet,

Theo Keijzer

Reacties AvO: 1. Een pagina tekst zonder illustraties bestaat inderdaad alleen uit letters. 2. Van andere bestanddelen dan de door mij genoemde is, zelfs na onderzoek door TNO, geen sprake. 3. Mijn grootste bezwaar betrof die idioot kleine, Kresse onwaardige, oplage die inderdaag voor f 24,95 per stuk zou moeten worden verkocht om de kosten eruit te halen. Zó slecht gaat het nu ook weer niet in ons stripwereldje! Verder, en laat daar geen twijfel over bestaan, niets dan waardering voor de geklaarde klus, waarvan het resultaat in ieders bezit zou moeten komen.

Mijne heren,

Tot op heden heb ik altijd met veel genoegen uw bladen gelezen, maar met het verschijnen van Zozolala nr. 42 en Stripschrift nr. 5 is daar radicaal verandering in gekomen. Ik vind het meer dan smakeloos en volstrekt ongepast dat enkele van uw medewerkers menen elkaar voor rotte vis uit te moeten maken.
Hierbij doel ik met name op de artikelen 'kritiek vs. riooljournalistiek' van Mat Schifferstein en 'Praktijken' van Ben Bits.
Als u op deze wijze verder gaat, maakt u zich beiden schuldig aan de door Zozolala zo gewraakt riooljournalistiek en daar zit ik als lezer niet op te wachten.

R. Kors

Apeldoorn

SSSLURRRRRP!
ALS IK DEZE 25 LANDMIJNEN BEGRAVEN HEB, IS MIJN KASTEEL PERFEKT BEVEILIGD!
HANDELSREIZIGERS VAKKLEDING
DANK U, TOT ZIENS!
VOLGENDE POGING
JIPPIE!
VRIJ ENTREE! JE ZOU ER BIJNA EEN GAT VAN IN DE LUCHT SPR...
BOEM
HEE! NU AL?
GELUKKIG HEB IK BIJGEHOUDEN WAAR ZE LIGGEN... 2 NAAR LINKS.. 1 STAP RECHTS..
M-MAAR DIT IS DIRK DAKHAAS HELEMAAL NIET!

!
GRIJS
HEE, SCHURK, KOM HIER MET M'N KAART!
HAHAHA!
SCHEUR
PROBEER MAAR EENS ZÓNDER LIJT JE MIJNENVELDJE TE KOMEN!
HMPF... IK HEB ZE ZELF BEGRAVEN, IK WEET TOCH ZEKER WEL WAAR ZE LIGGEN!
BOEM
ER STAAT EEN GUNSTIGE WIND. IK BEN ER BIJNA.
BOEM!
21, 22, 23... PLUS DIE ENE VAN DAARNET.. VREEMD. ER ZAL TOCH GEEN BLINDGANGER TUSSEN ZITTEN?
'N ANTIEKVERZAMELING, DAT BRENGT VEEL OP!

TROSSEN LOS!
BLIJF STAAN, JIJ SCHURK!
IK LAAT JE NIET GAAN!
KIJK NOU EENS WAT IK VIND, EEN ANTIEKE SCHAAR!
SNIP SNIP
:SLIK:
AI!
94
BEN JE DAAR NOU AL WEER?
DAT MAAKT 25!
BOEM
GELUKKIG GEEN BLINDGANGER, IK HAD ZEKER GEKLAAGD BIJ DE FABRIKANT.
BAD KAMER
AAAHH!!
SIRE, IK HEB DE PIRAN-HA'S ZOLANG IN HET BAD GEDAAN. HOE LAAT WILT U ETEN?
98

DIE BEESTEN BEDREIGEN M'N GEZONDHEID. WE ETEN WEL PATAT./
ALSOF DAT ZO GEZOND IS.
KICK
ERANCIERS NGANG
DAN MAAR DE PUT IN. ZO ZWEMMEN ZE TERUG NAAR DE ZEE, WAAR ZE THUISHOREN
LAKEI./ WAAR BLIJFT MIJN SCHONE PAK?
SORRY, SIRE...
DIRK DAKHAAS HEEFT HET HELE INTERIEUR, INCLUSIEF DE KLEDINGKASTEN, WEGGEHAALD
WAT!
104
ALS MIJN SCHATKIST ER NOG MAAR STAAT./
KUS
GOEDEN-MIDDAG.
DIRK DAKHAAS./ ZELFS MIJN LAATSTE SPAARCENTJES ZIJN NIET VEILIG/
WELNEE, WELNEE
MAGIK ME EVEN VOORSTELLEN? MIJN NAAM IS PAPPERLAP, VERTEGENWOORDIGER VAN LIPS IK WILDE U GRAAG KENNIS LATEN MAKEN MET ONZE PRODUKTEN
108

IK BEN ZO VRIJ GEWEEST VAST WAT APPARAATJES TE INSTALLEREN./
AH, DAT ZAL DIRK DAKHAAS ZIJN./
RRiii iiiNG!
ALARM
IN HET HELE PAND HANGEN T.V. CAMERA'S, ZODAT GEEN BEWEGING ONS KAN ONTGAAN.
DE SCHURK./
VREEMD./ IK HEB HET GEVOEL DAT ER IEMAND NAAR ME KIJKT
11A
NGNGNG./ HET LIJKT WEL OF DIE DEUR KLEMT./
GEEN ENKELE DUPLICAAT-SLEUTEL PAST.
GRRMBL./ GEEN KRAGJE.
IN DIE DEUR ZIT DUS EEN LIPSSLOT, BEGRIJPT U WEL?
HEU M-MAAR WAT DOET-IE NU?
EENS ZIEN OF HET SLOT HIER TEGEN BESTAND IS./
11B

DOE DAN IETS! DOE IETS!
NIET NODIG, NIET NODIG!
PSSS
IK HEB DUS HET KASTEEL MAAR METEEN BEVEILIGD TEGEN BRAND!
AARG!
DAN MAAR GROF GESCHUT!
DONK!
GEEN ZORG, DE DEUR IS VOLLEDIG GEPANTSERD
ZIET U WEL?
?
TWIET
TWIET
BOEHOE!! SNIK! WAT EEN BLAMAGE!! GEVELD DOOR EEN MIEZERIG DEURTJE!
ACH ...
IK ZAL ME WREKEN!
HOE KAN IK U DANKEN?

OP JE CEL ZIT OOK EEN LIPSSLOT/ DE SLEUTEL HOU IK HOOGSTPERSOONLIJK BIJ ME. WE ZULLEN JE WEL KRIJGEN, MANNETJE./
GRMBL
DAKHAAS/ HIER IS JE ETEN
ZET HET DAAR MAAR NEER, IK KOM ZO, EVEN AFDROGEN
GNA GNA
?!!
DOOR DE AFVOER NAAR DE VRIJHEID/
GURGL
HEU MAAR.
SIRE, UW SCHATKIST IS LEEG/
IK WEET HET
IK WEET HET
NU DAKHAAS ACHTER LIPS EN GRENDEL ZIT, VERVEEL IK ME EEN BEETJE.
AAAAAAHH!!
DAKHAAS, KOM ONDER DIE VISJES VANDAAN/ JE WEET DAT JE GEEN DIEREN IN JE CEL MAG HOUDEN./
OVER DANKBARE KLANTEN GESPROKEN ALS EEN KONING TEGEN JE ZEGT DAT JE 'T WISSELGELD MAG HOUDEN, IS DAT TOCH ANDERE KOEK /
Uit
BART VAN EECKEN

BOEKEN

Marie Jade

Chris Scheuer & Rodolphe
Alpha-Comic Verlag
Prijs DM 16,80 (56 pagina's, kleur)

Marie Jade, droom en fantasie van de mannen, is zelf slachtoffer van haar eigen fantasie, van haar eigen droomwereld. Dagdromend wordt ze bemind door playboys, vecht ze tegen al te opdringerige handen of vult haar dagen met eten, dansen en luieren. In tien korte verhalen vertellen Scheuer en Rodolphe amusante gebeurtenissen en dagdromen van de slanke, donkerharige Marie Jade. Als zij en haar degelijke vriend Reynold 's avonds laat nog door de stad wandelen, voelt Marie Jade hoe vreemdelingen haar bekijken. Handen pakken haar vast en onbekende mannen vergrijpen zich aan haar. Een taxichauffeur vergelijkt haar zelfs met een merrie. Gelukkig blijkt alles slechts een ilussie, opgewekt door 12 glazen champagne.
De Zwitser Chris Scheuer publiceert al jaren in Frankrijk waar hij met zijn aparte tekenstijl en bijzonder kleurgebruik een eigen lezerspubliek weet te bereiken. Met blauwe pastelkleuren en een vlotte schilderspenseel creëert Scheuer een eigen wereld die doet denken aan een schemerige droomwereld. Zijn tekeningen zijn plaatjes uit de cosmetica-advertenties: gespierde, goeduitziende mannen en mooie slanke vrouwen in een vage kleurrijke glamourwereld. In deze wereld zet hij Marie Jade neer als een pin up, maar dan wel een die weet dat ze slechts op papier bestaat. Het album ziet er zeer goed verzorgd uit en is met de hand geletterd wat bij de Duitse stripalbums wel eens anders is geweest.

RT

S.O.S. Geluk I en II

Griffo & van Hamme
Dupuis 1988
ISBN 90 314 1205 en
90 314 1208 4
Prijs *f* 17,50 (56 pagina's, kleur).

Science fiction kan worden gebruikt als een instrument om via een omweg (de toekomst) iets te zeggen over het heden. De science is in dit geval zachte wetenschap (sociologie, psychologie) en op dit terrein raken science fiction en utopie elkaar. De utopie is al ouder dan de moderne science fiction en vindt haar oorsprong in de tekst Republiek van Plato. Een utopie (het woord is ontleend aan het boek Utopia van sir Thomas More) is een letterkundig werk waarin een ideale, toekomstige maatschappij wordt geschetst. Vaak gebeurt dit in samenhang met kritiek op de samenleving waarbinnen het werk ontstaat. Vooral in de 18e en 19e eeuw kwam de utopie veel voor, tegenwoordig verschijnen nog zelden utopische romans. Het genre werd in de 20e eeuw meer en meer vervangen door de dysutopie of contrautopie. In deze boeken wordt ons geen ideale, maar een afschuwelijke toekomst voorgehouden. Heel bekende dysutopieen zijn natuurlijk 1984 (Orwell) en Brave new world (Aldous Huxley). Minder bekend is Wij van de Rus Zamjatin en de science fiction leverde een groot aantal dysutopische romans: John Brunners Stand on Zanzibar en The sheep look up, Harrissons Binnenwereld zijn er enkele.
Het stripverhaal heeft vooral in de jaren zeventig en tachtig dysutopische trekjes gekregen. De thematiek van een wereld na de grote (kern)ramp was heel populair en sommige van deze strips zijn heel goed als (dys)utopie te lezen. Een goed

voorbeeld is de serie Simon van de rivier die als achtergrond een wereld heeft na een ramp met gevaarlijke radioactieve gebieden en geregeerd wordt door een kleine dictatoriale groep mensen, tezelfdertijd pleit Auclair in de strip voor een samenleving waarin de natuur centraal staat en hij laat deze geleidelijk aan opbouwen. Montellier is veel pessimistischer in vooral Shelter, Wonder city, Liberte, C'est l'esclavage en 1996. Met name de laatste twee titels verwijzen direct naar Orwell. Pessimistisch zijn ook Santi en Bucquoy in hun serie Eindeeuwse kronieken. De ideale stad van Bilal en Christin in De onbestaanbare stad is te mooi, er is voor arbeiders niets meer over om voor te strijden. Niet de heilstaat maar het streven ernaar lijkt voor Christin het belangrijkste te zijn. En waar staat van Hamme?
S.O.S. geluk wordt een

BOEKEN

Kiekeboe: De Spray-historie

Merho
J. Hoste N.V. 1989
ISBN 90 5015 080 2
Prijs *f* ...,. (48 pagina's, kleur)

In Nederland schijnt het nog uit deze boze te zijn, maar in België heeft de commerciële televisie wél reeds zijn intrede gedaan. Een maand hierop vooruitlopend zwichtten ook Uitgeverij Hoste en tekenaar Merho voor de commercie.
De eisen die worden gesteld aan een eigentijds beeldverhaal en de daaruit voortvloeiende stijgingen van de produktiekosten, maakten het hen onmogelijk om het financiële risico van een dergelijke onderneming nog verder alleen te dragen. Zij besloten daarom een beroep te doen op sponsors, die zij de mogelijkheid boden om reclamespots in te lassen in het nieuwe verhaal van Kiekeboe. Door deze stap te nemen stonden zij aan de wieg van het eerste commerciële stripverhaal. Gelukkig is het bovenstaande geen realiteit, maar enkel en alleen een grapje van Merho in zijn 42ste album voor deze reeks, die in België zeer succesvol is. Nederland is tot op heden nog steeds niet gevallen voor deze top-strip van onze zuiderburen. Naar het waarom valt te raden. Distributieproblemen? Het ontbreken van reclame in de tijdschriften? Ik weet het niet, maar het wordt tijd dat er iets aan wordt gedaan, want de reeks verdient het.
Het verhaal draait om de op dit moment zeer actuele dopingproblemen in de sport. De zoon van de antitranspirantsprayfabrikant Dirk Teur is, samen met Anna Bolika, de eigenares van een fitnesscenter, op het lumineuze idee gekomen een hormonen-spray te ontwikkelen. Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden wordt Kiekeboe uiteindelijk proefpersoon, gaat er steeds witter uit zien en lijkt op een gegeven moment op het overbekende Michelin-mannetje. Aan het einde van het verhaal komt alles weer op z'n pootjes terecht. En zo hoort het ook in strips als deze.

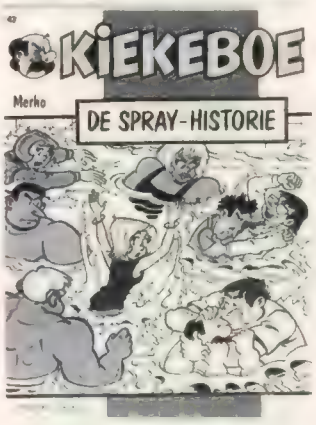

Waarschuwing: Op de meest spannende momenten van het verhaal wordt dit onderbroken door een reclame-spot die, anders dan bij televisie, niet afgelopen is als u naar het toilet bent geweest of koffie hebt gezet.

AvO

---

driedelige serie. De eerste twee delen bevatten samen zes korte verhalen en het derde deel wordt een lang verhaal van 54 pagina's waarvan Van Hamme belooft dat het "de sleutel vormt tot de hele serie."
Oorspronkelijk was het de bedoeling van de schrijver om een televisieserie te maken waarvan het thema was: als een norm wordt opgelegd in een maatschappij om het theoretisch geluk van zoveel mogelijk mensen te verzekeren, wat gebeurt er dan met het individu dat zich aan die norm vrijwillig onttrekt?
De televisieserie ging niet door en S.O.S. Geluk werd een serie strips getekend door Griffo, een striptekenaar die met vier series momenteel sterk aan de weg timmert. De zes verhalen in S.O.S. Geluk hebben als thema's arbeid, ziekteverzekering, vakantie, bevolkingszekerheid, geboorteplanning en het stimuleren van kunst.
De regering heeft het beste met haar burgers voor, maar wie de regels doorbreekt, wordt daarvoor gestraft. In elk van die verhalen staat een van die mensen centraal. Een man vindt na maanden werkeloosheid een baan. Wanneeer hij zich af gaat vragen wat hij nu eigenlijk elke dag doet, breekt hem dat op.
Een moeder die weigert zich aan te passen aan hygiënische maatregelen, die moeten voorkomen dan mensen ziek worden, krijgt problemen. Een oude man en een jongen, die geen zin hebben om zich te laten amuseren tijdens georganiseerde vakanties, voelen de druk van de massa.
De toekomst lijkt ideaal, voor alles wordt door de regering gezorgd, maar er wordt een vergaande aanpassing verwacht. Wie individualiteit verkiest boven collectiviteit hoort niet thuis in deze maatschappij. Hij verdwijnt uit de computer en bestaat niet langer. Zij moet gaan stelen om aan geneesmiddelen te komen, hij moet zijn boeken illegaal uitgeven of ondergronds leven als niet-bestaand kind.
Van Hamme leeft in een andere tijd als Orwell en Huxley, de computer is niet meer weg te denken en het woord is de mystieke klank van vroeger kwijt. Een maatschappij waarin iedereen gecontroleerd wordt en geregistreerd, staat, is veel minder ver van ons verwijderd dan de wereld van 1984 van de tijd dat Orwell dit boek schreef. Tenslotte konden we pas nog een minister horen voorstellen dat jongeren tot 25 jaar maar moeten kiezen; werken of leren. Iedere andere keuze betekent dat je van de staat in ieder geval geen middelen van bestaan hoeft te verwachten. Een voorstel dat dicht in de buurt komt van wat Griffo en Van Hamme laten zien.
Het beeld van de toekomst dat wordt gegeven in S.O.S. Geluk is nog wel onvolledig. Van Hamme stelt telkens een persoon centraal om iets te vertellen over een bepaald aspect van het leven in deze maatschappij en hoe het individu er door gemangeld wordt, maar een samenhangend beeld geven de 6 verhalen nog niet. Daar moet verandering in komen wanneer deel 3 verschijnt.

HP

BOEKEN

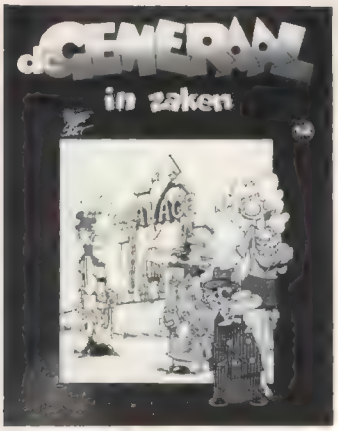

De Generaal: In zaken

Peter de Smet
Oberon 1988
ISBN 90 320 3604 1/CIP
Prijs ƒ 6,75 (48 pagina's, kleur, h.c.)

Van De Generaal verscheen een tijdje geleden een album in een beperkte oplage van 300 stuks. Het gevolg hiervan was wel dat de consument iets dieper in de knip moest tasten, want dit album kostte maar liefst 395 gulden.
Gelukkig verschijnt het 12e album, In zaken, in een oplage van 12000, zodat de prijs hiervan geen probleem mag zijn.
Zoals we al gewend zijn uit de vorige alums, probeert de Generaal nog steeds de macht te grijpen; deze keer echter met behulp van zijn zoon. De zoon is een echte zakenman. Het fort, dat hij had omgedoopt in Palace, verkoopt hij bijvoorbeeld voor veel geld aan zijn vader. Deze is dolblij, maar eenmaal gearriveerd bij het fort wacht daar een belastingambtenaar.
Deze zorgt ervoor dat het de Generaal duur komt te staan. Om iets bij te verdienen, moest hij na deze affaire bij (piep) gaan werken als vakkenvuller.
Op één aflevering na zijn alle verhalen voorgepubliceerd in EPPO Wordt Vervolgd/Sjors & Sjimmie. De aflevering die niet werd gepubliceerd in dit tijdschrift gaat over een gijzeling. Rond het tijdstip dat dit verhaal afgedrukt zou worden werd Gerrit-Jan Heijn gegijzeld en men vond het beter publicatie van dit verhaal uit te stellen.
Gezien de slechte afloop van de zaak Heijn, is uiteindelijk besloten definitief af te zien van plaatsing. Voor de fans is het een geluk dat de album-dienst anders heeft besloten.

AW

De eeuwige oorlog

Marvano & Joe Haldeman
Dupuis 1988
ISBN 90 314 1274 0
Prijs ƒ 17,50 (64 pagina's, kleur)

In 1980 vond een bijeenkomst van SF-liefhebbers plaats in het Belgische Gent. Ik herinnner me zelf van die bijeenkomst niet zo veel meer. Joe Haldeman was er eregast en het is daar dat hij en Mark van Oppen elkaar leerden kennen. Van Haldeman was op dat moment net zijn roman De eeuwige oorlog verkrijgbaar.

Het was de tijd waarin warhoofden het hadden over het winnen van een nucleaire oorlog.
Het was de tijd waarin men een democratie trachtte te ontwrichten door het neerkogelen van winkelende burgers.
Het was de tijd waarin grootmachten zich de vingers brandden aan een overvolle Boeing 747 of een pietluttig Caraibisch eiland.
Het was de tijd waarin geheimagenten moordende springladingen gebruikten om de internationale milieubeweging in de mond te snoeren.
Het was, kortom, in meer dan een opzicht de tijd van Rambo en Rocky. (uit het voorwoord van Van Oppen)

De eeuwige oorog is een anti-oorlogsroman die zich afspeelt in de niet zo verre toekomst. Een goed boek blijkbaar, want Haldeman won er de twee belangrijkste prijzen op science fictiongebied mee. Ik moest zelf na vaak slikken en stoppen met lezen voor het einde ophouden. Er staan eigenlijk niet zo veel oorlogshandelingen in de roman, maar de manier waarop ze beschreven worden is schokkend.

"Een versgesteven luitenant stond op een klein podium. Hij keek ons gewichtig aan en zei: "Vannacht tonen we jullie acht geruisloze manieren om een mens te doden."
In zijn voorwoord brengt Haldeman deze herinnering aan zijn opleidingstijd naar voren. We vinden het weer letterlijk terug in de roman en de strip (op pagina 4).
In de eerste instantie verwerkte Haldeman zijn Vietnam-ervaringen in de roman Waryear. Hij had toen al een zekere reputatie als schrijver van SF-verhalen en later zou hij zijn ervaringen omzetten en vertalen in een SF-roman. Nu is er van die roman een stripversie. Mark van Oppen is een liefhebber van SF en maakte al jaren illustraties voor gespecialiseerde tijdschriften voordat een wat groter publiek met zijn werk uit Kuifje en Robbedoes in aanraking kwam en hem leerde kennen als hoofdredacteur van Kuifje en directeur van Den gulden engel. Wat niet wordt vermeld in de inleiding

van De eeuwige oorlog, is dat hij al eerder vier korte verhalen van een SF-schrijver (Larry Niven) tot strips bewerkte.
De eeuwige oorlog wordt een triologie, een heel logische stap aangezien de roman ook uiteenvalt in drie delen. In elk van die delen staat soldaat Mandella centraal. In dit eerste deel volgt hij de opleiding op de planeet Charan en neemt hij deel aan een actie tegen de Tarranen, een buitenaards volk dat de soldaten zelfs nog nooit gezien hebben. Dit doet denken aan de Amerikaanse soldaten in de jaren zestig die nog nooit een Vietnamees hadden gezien voordat ze er op gingen schieten.
De eeuwige oorlog is dus een anti-oorlogsstrip en net als bij het boek moet ik daar vraagtekens bij zetten. De wereld verandert snel en voor wat ons tien jaar geleden nog

BOEKEN

schokte, zijn we nu immuun. Het stripverhaal zoals dat nu gemaakt wordt staat bol van het geweld en een afgerukt hoofd, een man die door gloeiende stenen verrast wordt of levende wezens die een kogel door de kop geblazen krijgen; het schokt ons niet meer. Het is de strekking van het geweld, de gruwelijke gedachten erachter die ons aan het denken moeten zetten en wat voor de een schokkend is, zal voor de ander, die de strekking niet uit de vertelling kan of wil halen, overkomen als een smakelijke gewelddadige scene die hij eens met aandacht bekijkt.
Van Oppen heeft gekozen voor een tekenstijl die enerzijds Amerikaans aandoet en anderzijds doet denken aan Hulet en Griffo. Ik had iets anders van hem verwacht, maar hij lijkt voor deze stijl een bewuste keuze te hebben gemaakt, net als voor de vorm van vertellen (de ik-vorm) die de stripverhalen vrij ongewoon is. Kwaliteit heeft dit eerste grote stripalbum van Marvano zonder meer en het is te hopen dat hij deze zal weten vol te houden in de volgende twee delen. Dan is de stripwereld een bijzondere serie rijker.

HP

De Mini-Mensjes & De centauren in...
De Goudmijn

Seron
Dupuis 1988
ISBN 90 314 1262 7
Prijs *f* 7,50 (46 pagina's, kleur)

Als er één tekenaar vernieuwend met strips bezig is, dan is het wel Seron. Onlangs verscheen het vierentwintigste album in zijn serie De Minimensjes: De goudmijn. Alweer een heel apart album.
Seron heeft al een hele reeks experimenten op z'n naam staan. Eén van de meest in het oog springende was het album De planeet Ranxerox. Hoe kom je er als tekenaar op om een album op z'n kant te tekenen? In Het witte gat draait Seron de pagina's langzaam terug naar de 'normale' stand. Toch had de tekenaar weer iets speciaals voor ons in petto. Als de minimensjes op hun terugreis van de planeet Ranxerox door een wit gat in de ruimte vliegen, komen ze op een totaal uigebleekte Aarde aan. Een zwart-wit kopie van onze wereld.
In De pickpocket bedacht Seron weer iets nieuws: in samenwerking met Gos en Walt maakte hij een verhaal waarin Khena en de Katamarom een gastrol vervulden. Van dit verhaal zijn maar liefst twee uitvoeringen gemaakt.
Het verhaal, gezien vanuit het standpunt van de minimensjes in het album De Pickpocket en datzelfde verhaal verteld vanuit het standpunt van Khena en de Katamarom in deel 143 van hun serie: De wraak van de kromoks.
En dan nu weer een vreemde eend in de bijt: De goudmijn. In dit album vinden we ook Aurora en Ulysses, de hoofdrolspelers uit Serons andere serie, De Centauren. Ze hebben van Zeus een opdracht gekregen en vragen de minimensjes om hulp. In Afrika moeten onze helden een volk, dat al drieduizend jaar in slavernij leeft, bevrijden. Tegenwoordig worden ze door gewetenloze blanken gedwongen naar goud te delven. De minimensjes blijven niet werkloos aan de zijlijn staan.
Er is wel eens kritiek op Seron geweest, omdat zijn

stijl lijnrecht afstamt van die van Franquin. Al met al lijkt het werk van Seron me toch zeker de moeite waard eens beter te bekijken bij je volgende bezoek aan de stripspeciaalzaak...

BD

Lotusbloem:
Nacht vol geweld

Franz
Arboris 1988
ISBN 90 343 212 5 (s.c.)
prijs *f* 7,95
ISBN 90 343 2121 2 (h.c.)
prijs *f* 16,95 (48 pagina's, kleur)

Franz heeft een reputatie op te houden. Dank zij zijn werk voor onder andere Kuifje en Robbedoes mag hij rekenen op een in verhouding breed publiek. Zijn nieuwe geesteskind is het Chinese meisje Yu Lien alias Lotusbloem, dat op 17-jarige leeftijd in een 'huis van bloemen en wilgen' oftewel in een bordeel belandt. Tijdens een overnachting in een herberg maakt zij kennis met de barbaar Timok, die met zijn stamgenoten in de tussentijd de rest van de herberg uitmoordt, maar haar spaart.
Lotusbloem berust niet in haar situatie, maar moet zich desondanks overgeven aan de lusten van magistraat Wung. Pikant detail is dat tijdens haar

ontmaagding Dranji, enige vriend van Timok, die even daarvoor tijdens een aanval van de barbaren gevangen genomen is, gemarteld en gevierendeeld wordt.
Timok, zoon van de grote barbarenleider Kaliber Khan (wat komt die naam me bekend voor!), vat na de dood van zijn vriend het dwaze plan op om de stad, waar Yu Lien zit, te bestormen en het meisje mee te nemen. Dit stuit op veel weerstand, maar Timok zet door. Het lukt hem (uiteraard) het meisje te redden, maar de lezer hoeft geen happy end zonder meer te verwachten.
Nacht vol geweld is zonder meer een schiterend stukje vakmanschap en een belofte voor het vervolg van deze reeks. De tekeningen zijn niet alleen mooi, maar ondersteunen het verhaal ook. Dit komt vooral tot uit-

BOEKEN

drukking in de eerste blikken die tussen Timok en Yu Lien gewisseld worden en in de beklemmende stilte voor de aanval op de stad. De karakters zijn goed uitgebalanceerd, de zogenaamde helden overigens beter dan de "slechten". Schitterend zijn de nevenintrige tussen de eerste en derde echtgenote van magistraat Wung en de beschrijving van de hypocirisie en "barbaarse" methoden van de Chinese machthebbers.
Alleen de bepaald onbeschaafde scheldpartij van de verder zo Chineeskeurige Yu Lien in het riool: "Stomme zak! Beeuaah! Ik had m'n mond vol rotzooi! Poeah! Ik... ik moet k... kotsen..." past echt niet in het beeld, dat Franz ons van haar geeft. maar dat kan een vertaalkwestie zijn.

PdB

Liefde en Geluk: Bel mij niet, ik bel jou

Gerrit de Jager
Oberon 1988
ISBN 90 320 9002 X/CIP
Prijs *f* 7,95 (46 pagina's, kleur).

In dit stripalbum zijn circa 100 cartoons gebundeld van de Stripschapprijswinnaar 1987, Gerrit de Jager, over de wonderlijke liefdesbetrekkingen tussen twee jonge mensen, Jaap en Greet. Niets is deze Jaap teveel om te voldoen aan het verwachtingspatroon van de verblinde, verliefde man. Hij wentelt zich in het stof om de liefde van Greet te verwerven. Hij roept echter met zijn mond dicht. Greet absorbeert slechts zijn liefde; zij geeft apathie terug. De omgeving van het tweetal reageert cynisch op deze wijze van minnekozen. Er wordt regelmatig tweedracht gezaaid door het trachten te versieren van één van beiden. Bovendien probeert een kroegbaas de neurosen van onze Jaap te doorgronden door voor psychiater te spelen. Zelf is deze cafébezitter voer voor psychologen vanwege zijn bijzondere relatie tot zijn hond. De grappen, in stroken van 2 tot 4 afbeeldingen, vormen te zamen een doorlopend verhaal. De Jager is erin geslaagd om dit lief en leed op een vooral humoristische maar zeker ook spitsvondige manier vorm te geven. De keren dat meligheid toeslaat zijn zeldzaam. Het taalgebruik is geserreerd, eenvoudig maar verzorgd. De tekeningen, in kleur, zijn uitgevoerd in een schematisch karikaturale stijl. De Jager publiceerde de gags rond Jaap en Greet in eerste aanleg op de jeugdpagina Goochem van het dagblad Het Parool. Het Algemeen Dagblad heeft de bij het Parool in een hoekje gefrommelde serie overgenomen en terecht een prima plek aangeboden.

RB

Tintin et l'Alph-Art

Anoniem
Edition Ramo Nash, 1988
Prijs Bfr. 625,-
(62 pagina's, zwart-wit).

Het moest er natuurlijk van komen na alle persiflages en parodieën die er in de loop der jaren in verband met Kuifje gemaakt zijn, maar bij dit album heeft Hergé zelf het scenario geleverd en bovendien ook grotendeels het schetswerk en de

pagina-indeling. Deze anonieme en voltooide versie van **Kuifje en de Alfa-kunst** is ook geen persiflage, waardoor het volle licht komt te vallen op het werkelijk knoeïerige tekenwerk. Dit is temeer beschamend omdat de anonieme tekenaar kon beschikken over uitstekend voorwerk in de vorm van de luxe uitgegeven nalatenschap van Hergé, terwijl hij voor het onvoltooide gedeelte van de nalatenschap ruimschoots geput heeft uit het overige werk van Hergé, waaronder helaas ook **Het Haaienmeer.** In zoverre is het amper de moeite waard om aandacht aan deze uitgave te besteden. Toch zit er nog een andere kant aan dit album. Het geeft in uitgewerkte vorm een mogelijke eindversie van **Kuifje en de Alfakunst** en daardoor wordt ook zichtbaar dat de onvrede van Hergé met waar hij mee bezig was absoluut terecht is. Niets van spanning qua plot of in de interaktie tussen de hoofdrolspelers, zoals in **De juwelen van Bianca Castafiore** waar de Alfa-kunst trouwens sterk aan doet denken. Teveel (bekende) bijfiguren, kortom een wanhopige poging om zijn eerdere werk te evenaren. Deze lijkenpikkerij legt dat onopzettelijk maar pijnlijk bloot.

HB

Tintin a Hollywood

Anoniem
Les Bachi-Bouzouks, 1988
Prijs Bfr. 380,00,-
(36 pagina's, oblong, zwart-wit).

Anoniem, illegaal en voor de vorm met de imprint 'Ouvrage strictement hors commerce réserveé aux amis des "Bachi Bouzouks"' vormt dit werkje toch een aardig geheel omdat in tegenstelling tot alle andere persiflages getekend is in de stijl waarin Kuifje in de jaren dertig verscheen en dat gaat deze imitator zeer redelijk af. Het verhaal in 36 stroken grijpt terug op Rastapopoulos als filmregisseur **(Sigaren van de Farao)** met een gastoptreden van Lucky Luke en Hergé zelf. Het keurig uitgewerkte boekje 'D'après l'oeuvre et les personages de Hergé', zal een aardige uitbreiding vormen voor de verzameling van de gemiddelde Kuifje-freak.

HB

ACTUALITEITEN

LOGICA

Voor het jaarverslag van het automatiseringsbedrijf **Logica** werd vorig jaar gekozen voor het thema strips. De reden hiervoor is, dat het een zeer internationaal medium is, voorkomend in bijna iedere samenleving.

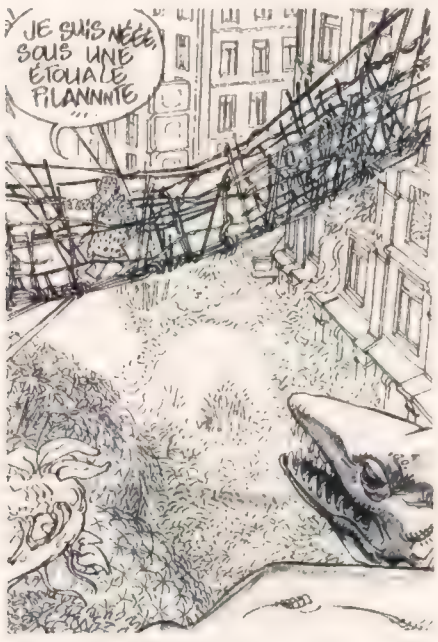

Tevens illustreert het op een opvallende wijze de activiteiten van het bedrijf. Het medium weerspiegelt het enthousiasme, de energie, de innovatie en het plezier die een deel zijn van Logica's eigen cultuur.
In het verslag worden soms paginagrote ilustraties gebruikt van onder andere **Hergé, Lars Jansson, Uderzo, Boucq, Crepax, Bilal** en **Jan Kruis.**
Indien u een poging wilt wagen het boekje in uw bezit te krijgen, zou u kunnen proberen te bellen met Logica B.V., 010-4330844 of 050-145666.
Succes is niet verzekerd.

AvO

---

1 APRIL

Alsof het een grap is. Strip-Nederland is zaterdag 1 april behoorlijk verdeeld. Zowel in het hoge noorden als in het zuiden wordt er een stripbeurs van enig belang georganiseerd.
In Groningen organiseert Tante Leny/Modernpapier het 5e Plaatjesmakersgebeuren onder het motto: **Tante Leny/Modern Papier 12½ jaar koffie met tompoes.** Ter gelegenheid van dit 12½ jarig jubileum zal er een 32 pagina's tellend boekje als herinnering samengesteld worden, waaraan tekenaars belangeloos hun medewerking verlenen. De dag wordt gehouden in de Pelsterstraat 20 te Groningen. Voor meer informatie 050-132521.
Tegelijkertijd wordt er in Eindhoven de **6e Zuid-Nederlandse stripruilbeurs** georganiseerd. Deze ruilbeurs staat bekend om zijn gezelligheid en zijn vaak chaotische veilingen. Ook deze keer wordt er een veiling gehouden waarvoor tot op de dag zelf kavels kunnen worden ingebracht. Tekenaars die al hebben toegezegd te komen zijn **Biebel** en **Nam.** De beurs in Eindhoven wordt gehouden in het Wiro-gebouw (hoek Tivolilaan- Wirostraat). Leden van Het Stripschap hebben in Eindhoven, op vertoon van hun lidmaatschapskaart van 1988 gratis toegang.

PD

Oproep:
HELP DE KINDEREN LACHEN!!!

Met een stripboek het aanzien van de wereld veranderen. Welke striefhebber had dat ooit kunnen dromen...
Het plan was eenvoudig: we vragen striptekenaars uit alle hoeken van de wereld toestemming om hun mooiste verhalen te bundelen in een speciaal album, dat ten bate van Cartoon Aid verkocht wordt.
In eerste instantie werd uitgegaan van een album met slappe kaft, 196 pagina's dik. Cartoon Aid had echter niet verwacht dat het enthousiasme onder de tekenaars zo groot zou zijn. Al vrij snel werd duidelijk dat het Cartoon Aid-album meer dan 500 pagina's zou gaan tellen, en een gekartonneerd, ingebonden boekwerk zou moeten worden.
Het eerste album van Cartoon Aid, was een groot succes. De derde druk is inmiddels verschenen. Na dat eerste album is eind vorig jaar een album vol cartoons verschenen met als thema 'De Olympische Spelen'.
De organisatie werkt nu aan boeken in **drieëndertig** talen. Wat het project zo complex maakt is dat ieder boek, naast top-strips als Mickey Mouse en Superman, ook populaire verhalen moet gaan bevatten van stripfiguren die in het desbetreffence land bekend zijn.

Momenteel is Cartoon Aid druk doende een campagne in Nederland voor te bereiden. Een onderdeel daarvan is een Nederlandse editie van het Cartoon Aid-boek. Het album vordert gestaag, maar er ontbreken nog zo'n 250 pagina's. Men zoekt naar:
- bestaande, populaire verhalen van bekende stripfiguren;
- leuke, nieuwe stripverhalen;

Tekenaars die bereid zijn toestemming te verlenen voor opname van hun werk in het Nederlandse Cartoon Aid-album, worden dringend verzocht te reageren. Dat kan door zelf contact op te nemen met de organisatie in Engeland: Cartoon Aid, The Business Design Centre, 52 Upper Street, London N1 OQH, Engeland. Telefoon: 09 44 1 288 6182.
Het Cartoon Aid-project wordt in Nederland gecoördineerd door Baldi Dekker jr., Pletering 14, 1678 HN Oostwoud. Telefoon: (02291) 1594.

BD

CASTERMAN

In de voorjaarsfolder van Casterman staat dat in de maand mei **Het leven van Corto Maltese** van M. Pierre verschijnt. Dit dure, maar mooie boek zou een aanwinst zijn voor de Nederlandse markt, maar de winkeliers dachten er anders over. Bij een eerste oriënterend gesprek bleek dat er geen voldoende afname zou zijn. Men praatte over ten hoogste 600 exempla-

ACTUALITEITEN

ren. Dit is te weinig, zodat Casterman besloten heeft het boek niet uit te brengen. In plaats daarvan komt een nieuw **LeFranc** verhaal: **De Doelwit.**

PD

LANGS IJZEREN WEGEN

Nederland zal het weten. De Nederlandse Spoorwegen bestaan 150 jaar. Dit festijn wordt op grootse wijze gevierd met allerlei activiteiten. Voor de Nederlandse scholen betekent dit het kunnen krijgen van een lespakket. Dit lespakket is gemaakt door Willem Wilmink en Jan Kruis en is bedoeld voor de bovenbouw van de basisschool. Het pakket bestaat uit een poster, een kinderalbum en een docenten-handleiding.

Het album voor de leerlingen is een leuk informatief boekje met daarin allerlei verhaaltjes, gedichtjes en strips. Alles zeer leuk geïllustreerd door Jan Kruis, die zijn helden met het spoor laat gaan. Dit is iets bijzonders daar zij voornamelijk autorijden. Het boekje laat de kinderen zien wat je allemaal in en rond de trein kan zien en doen. Het leuke van dit boekje is dat het ook zonder de docentenhandleiding een leesbaar en bruikbaar album is.
Het docentenboek zit vol met allerlei mogelijke lestips en opdrachten die weliswaar met de trein te maken hebben maar ook het gehele vakkenpakket van de basisschool gebruiken. Zo worden er ideëen voor muzieklessen, biologie, taal tekenen en wereldriëntatie gegeven.
Hoewel het lespakket alleen aan de basisscholen is aangeboden kunnen ook andere geïnteresseerden het krijgen. In ieder geval wordt het voor ongeveer *f* 5,00 verkocht tijdens het grote evenement **Treinen door de Tijd** van 22 juni tot en met 6 augustus in Utrecht. Andere geïnteresseerde scholen kunnen het alsnog bestellen bij de Nederlandse Spoorwegen, Projectgroep NS 150, Postbus 2025, 3500 HA Utrecht. Kosten *f* 17,50 voor 20 leerlingenboeken en 1 docentenhandleiding of *f* 25,00 voor 30 leerlingenboeken en 1 docentenhandleiding.

PD

HÉ DEROBUTJE WAT GA JIJ DOEN?
IK BEN BEZIG MET EEN HEEL BELANGRIJK ONDERZOEK IN DE NATUUR
O WAT LEUK MAG IK MEEDOEN?
T IS EIGENLIJK NIKS VOOR MEISJES, MAAR ALS JE 'T AANDURFT, MAG JE NOTITIES VOOR ME MAKEN
WAT SPANNEND! WAAR GAAN WE HEEN?
HET IS HIER PRACHTIG IK WIST NIET DAT JIJ ZOVEEL VAN DE NATUUR HIELD
ZO, HIER IS HET MOOI PLEKJE MÉ
DAT VALT ME KEUZE VAN DE MEE IK HEB ALTIJD GEDACHT DAT JIJ ALLEEN MAAR OOG HAD VOOR AUTO'S EN VLIEGTUIGEN EN ZO
ZO ZIE JE MAAR WEER HOE JE JE IN IEMAND KAN VERGISSEN
OPGELET, IK HOOR WAT. WE GAAN BEGINNEN SCHAAT OP
IK BEN KLAAR
INTERCITY DRIE PLAN Z CONTINU VERMOGEN 1260 KW MAXIMUM SNELHEID 160 KM PER UUR GEWICHT 144 TON

STRIPS IN EEN WETENSCHAPPELIJK PERSPEKTIEF
Kuifje in de Universiteit

Van 28 februari tot en met 28 april is Groningen een stripstad. De Universiteit van Groningen organiseert onder andere ter gelegenheid van haar 750 jarig bestaan een Studium Generale over stripverhalen. Dit resulteert in een groot aantal lezingen, tentoonstellingen, films, dans en uiteindelijk een bundel waarin de teksten van de lezingen gebundeld worden.
Hoewel de eerste lezingen reeds voorbij zijn, is er nog voldoende te melden om minstens een reisje naar Groningen te wagen. Eerst even de reeds gemiste lezingen. Wim van Helden hield een inleidend verhaal over **Strips: de geschokte groei van een ondergeschoven kind.** Hierin behandelde hij de geschiedenis van het Amerikaanse en Europese beeldverhaal en ging hij in op de relatie tussen de inhoud van strips en de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in de tijd waarin ze gemaakt zijn.
Jaap Ekhart heeft het gehad over de stripliefhebber **Pablo Picasso** die een liefhebber was van de **Katzenjammer Kids** en zelf ook striptechnieken in zijn werken heeft gebruikt, onder andere in zijn beroemdste schilderij de **Guernica.** De derde lezing die zonder ons voorbij gegaan is, is die van dr. Emile Poppe over **De taal van het beeldverhaal.** Hij werd hierbij gesteund door Martin Lodewijk en Peter van Straaten.

ACTUALITEITEN

Lezingen die nog komen zijn:
28 maart **Getekend verleden** door Rob van Eijck, die het gaat hebben over de historische strips en hun historische betrouwbaarheid. *4 april* **De lezer gekluisterd** - de boeiende werking van een Kuifje-verhaal - van Frans Rutten. Hij vertelt ons waarom een Hergé-verhaal ons ademloos kan bezighouden. *11 april* **Strips als identificatiebron voor jongeren.** De heer Ger Tillekens onderhoudt ons met het avontuur in de strip, de stereotypen en het waarom in het stripverhaal. Mevrouw Anneke Zijp richt zich vooral op de meisjesstrips, in dit geval het Kijkplezier en verbeelding in de Tina-strip. Op *18 april* wordt de lezingencyclus afgesloten met een forumdiscussie die de naam **Zeer tekenend** heeft meegekregen. Onder leiding van Max Arian wordt met medewerking van Steef Davindson, Kees Kousemaker, Erika Raven en Gerrit de Jager gesproken over de strip als maatschappelijk verschijnsel.
Naast de lezingen kan men in Groningen 13 tentoonstellingen bezoeken, van zeer algemeen tot zeer thematisch. Zo is er onder andere te zien: **Werk van vrouwelijke striptekenaars, Variaties op het thema Mickey Mouse, Verstripte Literatuur, Het Stripverhaal;** van idee tot realisatie, **Spelen met het beeldverhaal, Kleding van stripfiguren, Het kroegleven in strips, Geleerden in strips, Interieurs in strips, Vervoer in strips.**
Verder heeft men een uitgebreid filmprogramma waarvan vooral *22 maart* met **Discriminatie van tekenfilms,** *5 april* met **De bewuste vrouw in de tekenfilm** en *12 april* met **De misbruikte vrouw in de tekenfilm** extra aandacht verdienen.
Alles bij elkaar is dit voor Nederland en waarschijnlijk voor de wereld een uniek gebeuren. Bij mijn weten is er nergens, zelfs niet op stripfestivals, op deze wijze met het beeldverhaal om gegaan. Voor meer informatie, plaats van handelen en aanvangstijden bellen met Studium Generale in Groningen 050 - 63 54 60 of met de redactie van dit blad.

PD

WERKLOZE KAT LEGT BEROEPSONDERWIJS UIT

Nederlandse grootste werkloze, Heinz, die alleen maar mensen vermaakt, bevindt zich in een moeilijk parket. Hij is uitgekozen als promotor en inspirator voor alle leerlingen van de achtste groep van de basisschool om toch maar eens bij het beroepsonderwijs te gaan kijken. Heinz is door zijn typische, nonchalante uitstraling hier een komisch accent. Elk mogelijk onderdeel van het beroepsonderwijs, van agrarier tot drukker, van vliegtuigbouwer tot verzekeringsagent, wordt door hem en zijn makers vrolijk neergezet. De folder zelf is een soort werkblad waar de kinderen allerlei belangwekkende en minder belangwekkende antwoorden moeten geven op vrij zinloze vragen en dat alles om hen maar te bewegen om zich tot die vakman of -vrouw op te leiden, waar wij in onze samenleving zo'n behoefte hebben. Want zoals het groot in de folder vermeld staat *"klagen jouw ouders ook vaak dat er geen vakmensen meer zijn?"* Gelukkig is Heinz er nog om alles te relativeren en de kinderen ook een andere kant van het leven te laten zien. Raar is, dat niemand te weten komt dat dit Heinz is en ook niet wie hem gemaakt heeft. Geen enkele referentie aan **Gezellig en Leuk.** Weten ze er eigenlijk zelf wel iets van? Voor wie geïnteresseerd is: de folder is gratis te verkrijgen bij de Stichting Contact Centrum Onderwijs-Arbeid, Herengracht 244, 1016 BT Amsterdam.

PD

BIJZONDERE EX LIBRIS EN SCHETSBOEKEN

De afgelopen tien jaar was Yves Amateis de stuwende kracht achter zowel een stipspeciaalzaak als een kleine uitgeverij (Schlirff book). Zijn dynamisme leverde al een aantal opvallende initiatieven op, alsmede publicaties die de liefhebbers doen watertanden.: **Le mystere d'Urbicande** (Schuiten, Peeters en Smolderen), **Les elfes de Pomariolus** (Renard en Vasseur), **Et Franquin crea Lagaffee** (Numa Sadoul) en **Images de Chine** (o.a. Caniff) om slechts de belangrijkste te noemen. Verder staan op zijn actief zeefdrukken van Moebius en Hislaire en de uitvinding van de *strip ex libris* (originele zeefdrukken met stripkaders die we nooit te zien krijgen: de kaders die het begin van de strip voorafgaan of volgen op het woord einde).
In 1987 lanceerde hij ook nog de **cahiers de croquis** (schetsboek zeg maar) van bekende tekenaars: mapjes met een tiental reproducties van schetsen, bedoeld voor de klanten. Hulet, Frank, Eric en Rosinski passeerden reeds de revue. De voorbije kerstperiode kwam Laurent Vicomte aan de beurt, ter gelegenheid van het verschijnen van het laatste deel van

ACTUALITEITEN

Het land van Langvergeten (Franse versie). Wie interesse heeft voor deze reeks schetsen kan contact opnemen met Libraire Schlirff, 752 Chassee de Waterloo, 1180 Brussel (tel. (02) 648 04 40).

MK

LARSON OVERLEDEN

Pas nu werd bekend, dat op 25 oktober van het vorig jaar *Eric Larson* op 83-jarige leeftijd is overleden. Larson heeft 53 jaar bij Disney gewerkt en heeft in die tijd meegeholpen aan onder andere **Sneeuwwitje** (1937), **Pinokkio** (1940), **Fantasia** (1940), **Bambi** (1942) en **Mary Poppins** (1964). Walt Disney stelde in het begin van de dertiger jaren een kerngroep van animators samen, die hij later zijn *Nine Old Men* doopte. Behalve Larson, maakten ook Les Clark, Marc Davis, Ollie Johnston, Milt Kahl, Ward Kimball, John Lounsbery, Wolfgang Reitherman en Frank Thomas deel uit van deze groep. Zij waren verantwoordelijk voor ongeveer 25 avondvullende films, die Disney uitbracht tot aan 1986.

AvO

HIMALAYA

Mat Schifferstein is een eigen uitgeverij begonnen. Deze uitgeverij draagt de veelbelovende naam **Himalaya**. De eerste uitgave is reeds verschenen. Een zeefdruk van Lian Ong: **Twee innig omstrengelde heren.** Het eerste boek **Sinner** van Munoz & Sampayo zal in de maand maart verschijnen. Het tweede boek wordt **Kraken** van Bernet en is in april gepland. Derde boek wordt **Posthume ontwikkelingen** van Andreas. Alles wordt gedrukt in zwart/wit. De prijs is nog niet bekend. De bedoeling is dat degene die de serie compleet heeft en in de goede volgorde in zijn boekenkast heeft staan, op de rug van de boeken de Himalaya zichtbaar ziet worden.

PD

2009

De (Belgische) Federatie der Chemische Nijverheid publiceerde eind januari een stripverhaal, als onderdeel van een kampagne om het imago van de chemische sektor wat te verbeteren. Op zich niets bijzonders, ware het niet dat **Een afspraak in 2009** getekend werd door Bob de Moor. Het scenario werd ontworpen door een gespecialiseerd bureau, in samenspraak met de Federatie. Deze wil met het initiatief vooral jongeren tussen 14 en 16 jaar bereiken, zodat het album nogal edukatief werd uitgewerkt. Het is de Federatie wel menens met haar kampagne: ze wil van het album immers (gratis) 85.000 nederlandstalige en 65.000 franstalige eksemplaren verspreiden. De kostprijs hiervan wordt geraamd op 3,5 tot 4 miljoen Bfr. Geïnteresseerden kunnen misschien proberen ook een album los te peuteren: Federatie der Chemische Nijverheid, Mevrouw Désiront, Maria-Louizasquare 49, 1040 Brussel.

MK

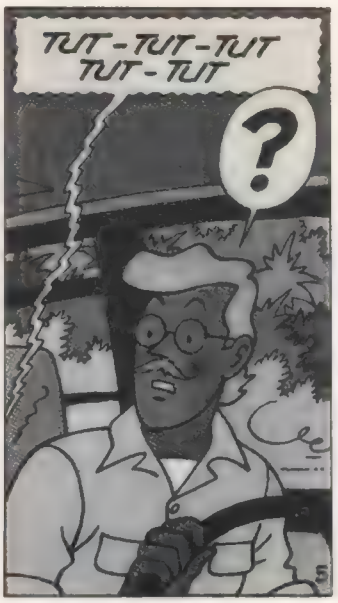

Flitsen

Van Loustal **verschenen twee boeken in de Verenigde Staten. Het eerste** Love shots **verscheen bij Catalan en bevat korte verhalen, het tweede boek werd uitgegeven door Paul Rijperman en is een vertaling van** Besame mucho: Barney and the blue note. ⋆ **Ook Tardi is sinds kort in vertaling beschikbaar voor de Amerikaanse lezer. In** Prime cuts 11 **verscheen een vertaling van** Sluiers over de pont de Tolbiac. **Prime cuts wordt uitgegeven door Fantagraphics.** ⋆ **Godard en Ribera zijn met een eigen uitgeverij begonnen:** Le vaisseau d'argent. **Een optimistische naam voor een uitgever die behalve** Axel Moonshine **ook boeken gaat publiceren van Clave (nieuwe delen van Les Ghlomes) en de la Fuente (Le grand scandale) Godard gaat nieuwe delen tekenen van** Maarten Milaan. ⋆ **Uitgeverij Lefrancq die de herdruk verzorgde van** Tiger Joe **gaat ook oud werk van Uderzo uit brengen zoals** Tom en Nelly, Belloy **en** Luc Junior. **Verder gaat deze uitgeverij herdrukken verzorgen van** Kim Devil **en verschijnen er voortaan de albums van** Edmund Bell **(Rene Folet).** ⋆ **Peyo en zijn zoon bereidden een tijdschrift voor met de voor de hand liggende naam** Schtroumpf. ⋆ **Daan Jippes werkt nu echt mee aan tekenfilms. Hij werkt momenteel aan het scenario van de Disney tekenfilm** 'The Beauty and the Beast'. ⋆ **Kees de Boer schrijft het volgende verhaal van** Max Laadvermogen **zelf. Dit duurt iets langer dan gepland en om de tussenliggende tijd te overbruggen komen er eerst twee verhalen van 7 pagina's in Sjors en Sjimmie Weekblad.** ⋆ **Gerard Leever is druk bezig met zijn nieuwe strip** Felix Flux. **Deze strip wordt ook geschreven door Kees de Boer.** ⋆ **De Dupuis albums van** Munro **en** De tekenbende van Mazda **die eind vorig jaar verschenen zouden zijn, zaten drukfouten. Zij krijgen daarom dit jaar een herkansing.** ⋆ **Verzamelbanden van Robbedoes Weekbladen zullen met ingang van het moment dat de Robbedoezen een nieuwe formule kregen weer dertien nummers bevatten. Daardoor verschijnen er weer vier banden per jaar.** ⋆ **Dupuis is gestopt met de reeksen** Jeugdzonden, Het beste uit Robbedoes, Archie Cash, Christal **en** Felix. ⋆

NIEUWS UIT AMERIKA

WATCHMEN

De filmindustrie heeft de comic ontdekt en een groot aantal op strips geënte films zijn momenteel in de maak.
Een van de belangrijkste daarvan zal ongetwijfeld de verfilming worden van **Alan Moore** en **Dave Gibbons'** briljante *Watchmen* serie, die D.C. in 1987 heeft uitgebracht. Het wordt helemaal interessant als **Terry Gilliam** (Monty Python, Brazil) ja zegt tegen het aanbod om de film te gaan regisseren.

PRESTIGE BOOKS

Wat doe je als graphic novels, die zo'n 6 á 7 dollar kosten geen regelrechte sellers zijn?
Je introduceert gewoon een nieuw formaat. Ietsje kleiner, ietsje dunner, voor de halve prijs en noemt het 'Prestige Format'. Prompt heb je een 'seller'.
Natuurlijk moet je wel met namen komen waar de kopers op af komen. Wat dacht je van **Frank Miller** of **Howard Chaykin?** Zo ontstonden *Dark Knight* en *Blackhawk*.
Inmiddels hebben D.C. en Marvel snel nieuwe titels op de markt gegooid. De meest recente hiervan zijn: *Black Orchid, Meltdown* en *Stray Toasters*.
Natuurlijk ben je als lezer blij met zo'n vinding. Eindelijk goedgedrukte comics op mooi papier, dito inkleuring en bovendien betaalbaar!
Maar hoeveel waar krijg je nou eigenlijk voor je geld? Zo had het verhaal van *Meltdown* veel compacter verteld kunnen worden. Nu is het uitgesmeerd over 4 delen en moet de lezer viermaal in de buidel tasten. Wat je daarvoor terug krijgt zijn veel grote platen waarop aquarellisten **Kent Williams** en **John J. Muth** excelleren. Van pagina opbouw hebben ze echter weinig kaas gegeten, doch het blijft leesbaar.
Kortom wie niet om een mager verhaaltje maalt en graag naar mooi bedoelde plaatjes kijkt, hij/zij kope

Havoc & Wolverine: Meltdown à $ 3,50.
D.C.'s nieuwe prestige book serie is *Black Orchid* van **Niel Gaiman** & **Dave McKean**. De Black Orchid is een vrijwel onbekende heldin die een plant/mens hybride is. Haar soortgenoten groeien in een broeikas en proberen te achterhalen wie of wat ze zijn en waar ze vandaan komen. Bovendien komt de echtgenoot van de vrouw, waarvan ze genetisch zijn afgeleid ook nog wat amok schoppen. Het overwegend grijze kleurgebruik van de tekenaar geeft de strip een 'Filmnoir'-achtige aanblik. Naarmate hij meer kleur in de strip stopt oogt het veel mooier. Ook wat betreft de pagina indeling heeft hij zich beperkt tot een eenzijdig 6 à 8 vertikale plaatjes patroon, met af en toe een uitspatting. Je moet er maar van houden. Concluderend een redelijk verhaal met ietwat tegenvallend schilderwerk, zeker als je McKean's mooie covers kent voor o.a. Hellblazer en de Sandman. Drie delen á $ 3,50.

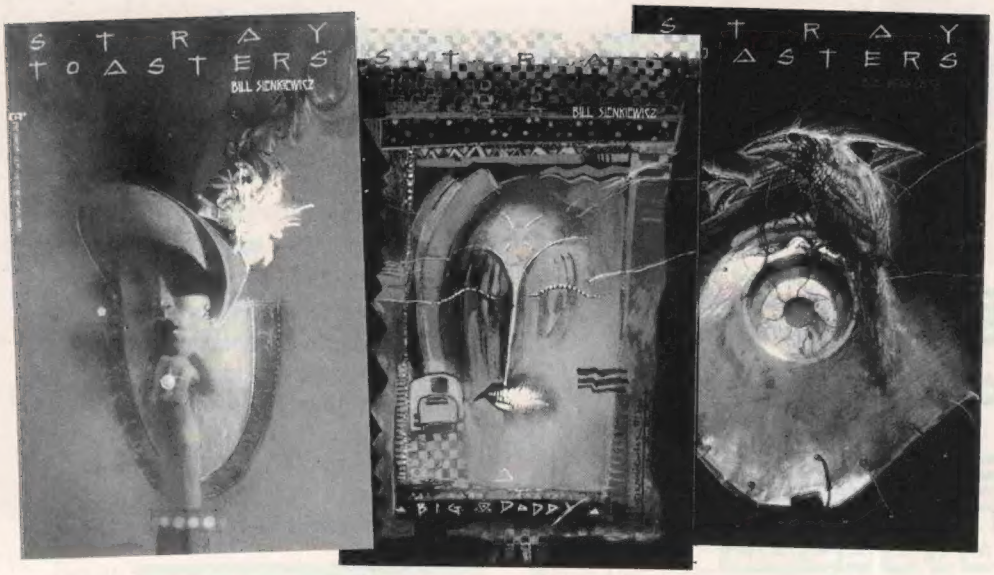

Als laatste *Stray Toasters* van **Bill Sienkiewicz.** Tja wat kun je van Sienkiewicz meer zeggen dan dat hij een omstreden vernieuwer van het medium is. Iets dat weer onderstreept wordt in zijn nieuwste werkje. Ditmaal gaat hij ongehoord ver in tekeningen èn teksten. De vraag is of hij daarbij onderweg al zijn lezers niet heeft verloren. Nimmer is zijn werk zo ontoegankelijk geweest. Je moet welhaast superbegaafd zijn om het verhaal in een keer te kunnen begrijpen.
Al die jaren heeft Bill zich alleen met het tekenwerk bemoeid maar nu hij kans heeft gezien om Marvel zo ver te krijgen om zijn scenario te kopen is hij onstuitbaar. Het verhaal gaat over (een) robot(ten) met broodrooster hoofd die jongetjes vermoord en beroofd van al hun lichaamsvocht. Een alcoholische politieman, vers uit een inrichting ontslagen, moet de moorden oplossen. Intrigerend?!? Een ding is een feit: Bill voelt zich thuis als een vis in het water in deze prestige boekjes. De lezer wordt getrakteerd op schitterende paginagrote platen met een high-tech, magische sfeer. Dan weer op onontwarbare kleurenuitspattingen, waar bij de balloons je enige houvast zijn om te begrijpen wat er gebeurt. En toch, als je de strip leert lezen, word je meegesleurd door de hallucinaties en het emotionele geweld binnenin de hoofdpersonen en dat is, denk ik precies Bill's bedoeling. De vraag blijft echter hoe ver je kunt gaan met experimenteren voordat vertel- en tekentechnieken volkomen onnavolgbaar zijn.
Vier delen à $ 3,50.
Voorts valt verder nog te melden dat *Justice Inc.* door **Andy Helfer** en **Kyle Baker** en *Gilgamesh II* door Jim Starlin in dit formaat er aankomen.

NIEUWE UITGAVEN

Interessant zijn de volgende uitgaven die op het programma staan bij de uitgeverijen: **Clive Barker:** *Tapping the vein.* Een stripversie van Barkers' *Books of blood'*. **Klaus Janson** illustreert *Skins of the father* en **P. Craig Russell** neemt *Human remains* voor zijn rekening. Horror voor de liefhebber $ 4,95. Meerdere delen volgen, van Eclipse. **Alvar Mayor:** *Death and Silver.* Winds Publishing brengt deze strip van **Carlos Trillo** en **Enrique Breccia,** u weet wel van *Loden Ogen* uit. Het gaat over de zoon van een Spaanse conquestador die verzeild raakt tussen de botsing van twe culturen in Zuid Amerika. 56 pag. $ 8,98.

He is the son of a conquistador who has forsaken the Spanish to embrace the ways of the Incas.
To his own people he is an outlaw. To the Incas he is a stranger.
His story is one of the most celebrated comics sagas in the world.
At last, it is coming to America.

Little Nemo Volume One. Fantagraphics brengt vier prestieuse hard cover delen uit. Groot formaat, 100 pag. full colour, $ 29,95.

Michel Nadorp

Aangeboden: complete jg. PEP '74, losse DD, Sj"& Sjimmie boeken.
Gevr. Bommelmateriaal.
Tel. 08370-11425.

Gevraagd: knipsels, OBB: MV. 51: Vriend Vijand. MV. 63: de Knollengaard. Vos, 070-862719.

(Advertentie)

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A, 1095 XC AMSTERDAM
020-94 35 62

STRIP ANTIQUARIAAT
&
STRIPGALERIE PANDA
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur
Frederikstraat 955-959, 2514 LJ 's-Gravenhage, tel. 070-635950*

BOEKEN VAN 'T SCHAP

Lang verwacht en uiteindelijk op 17 januari 1988 toch verschenen. Deel 50 en het laatste deel van de beroemde Zwart/wit reeks. Het album bevat drie verhalen van Børge Ring. Namelijk De omgekeerde wereld **het zesde verhaal van Distel uit 1972,** De TV opname **van Kobus en kachelmans uit 1973 en** Fleurtje **uit 1973.**

Deel **50**

Hoe te bestellen

Dit album is te bestellen door ƒ 7,95 + ƒ 2,50 porti over te maken op rekeningnummer van de Postbank 3291121 of ABN-bank 54 89 84 751 ten name van Het Stripschap-ledenservice, Amsterdam.
Uiteraard is dit boek ook te krijgen op de beurzen waar Het Stripschap aanwezig is.

EEN VERHAAL VAN
MOEBIUS / JODOROWSKY

DE EERSTE PLANEET

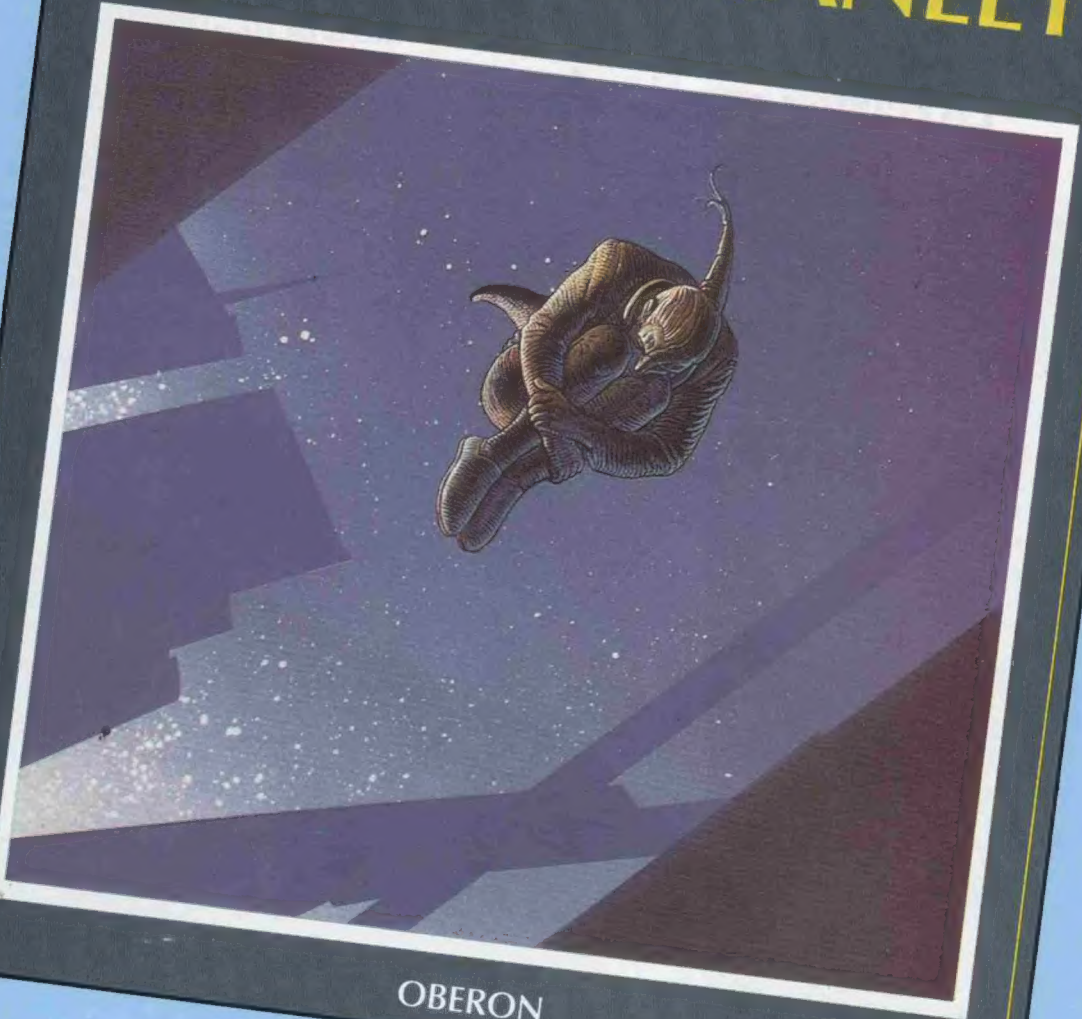

OBERON

Nadat John een bijna onmogelijke opdracht weet te volbrengen, komen zijn omzwervingen tot een verrassend einde. De kracht van het Duister wordt gebroken en de mensheid gaat een nieuwe toekomst tegemoet. Met DE EERSTE PLANEET voltooien Moebius en Jodorowsky een unieke serie die niet alleen een kosmisch avontuur is, maar ook een heilzame les bevat...

f 14,95/Bfr. 295
ISBN 90 320 3851 6/CIP

Uitgeverij OBERON BV